ئاسۆی حزبەکانی کوردایەتی لە ئێراندا!.. عوسمانی حاجی مارف

“ڕوخانی کۆماری ئیسلامی” بەرجەستەترین دروشمی ناڕەزایەتی و خۆپیشاندانە سەراسەریەکانی جەماوەری ژنان و پیاوانی ئازادیخوازی ئێرانە، کە بەچەندین شێوە دەنگ ئەداتەوە، نمونەی “نا بۆ دکتاتۆر، مردن بۆ دکتاتۆر”، “نا بۆ خامنەئی”..چەندین دروشمی تر کە لەدانە لەهەمای دەسەڵاتی ئیسلامی سیاسی لەئێران و ناوچەکەدا، “نا بۆ روسەری، بەڵێ بۆ ئازادی ژنان”…، هەرچەندە ئەم خرۆشانە جەماوەریە بەرفراوانە بەجیالەوەی لەئاکامی تیرۆرکردنی “مەهسا ئەمینی”ەوە دژ بە “روسەری بەزۆر” دنیای هەژاند و ڕوخسارێکی جیهانی لەخۆی نیشانداوە، بەڵام شەپۆلی ئەم خرۆشانە درێژکراوەی قەبول نەکردنی تەواوی دەسەڵات و پێکهاتەو ئایدۆلۆژیایەکە کە کۆماری ئیسلامی چلوسێ ساڵە دەسەڵاتی سیاسی خۆی پێڕاگرتووەو بە دڕندانەترین و کۆنەپەرستانەترین شێوە پارێزگاری لەسەرمایەداری و بە کۆیلەکردنی کرێکاران دەکات. ئەم بزوتنەوە جەماوەریە فراوانە دژی ڕژێمی کۆماری ئیسلامی ڕیزێکی بەرینە لەبزوتنەوەی دژی هەژاری و برسێتی، وەها مەیدان و کەنارەکانی گرتووە کە لەڕێگەی ڕاپەڕینی جەماوەریەوە درەنگ یا زوو کۆتایی کۆماری ئیسلامی دەگەیەنێتە ئەنجام. ئاراستەی ئەم خرۆشانە جەماوەریە لە هەنگاوەکانیدا، بەچونەپێشەوەو گۆڕانەوەکانیدا، بە هەر کەموکوڕیەکیەوە، فراوانبونەوەی زیاترو رادیکال بونەوە و شارستانی بونمان پێنیشان ئەدات. پەیام و بانگەوازی ئایندەیەکی گەشبین بۆ کۆتاییهێنان بە ئیسلامی سیاسی لە ناوچەکەدا بڵاو دەکاتەوە، پێگەی ئازادی ژنان و یەکسانی هەمەلایەنەی ژنان و پیاوان لە ناوچەکەدا دەچەسپێنێت…هتد

مەبەستم نیە لەم وتارەدا بە شانوباڵی ئەو ناڕەزایەتیەی جەماوەری ناڕازی ئێران هەڵبدەم، چونکە واقعیەتی ناڕەزایەتیەکان سەرنج و پشتیوانی تەواوی جیهانی بەلای خۆدا ڕاکێشاوەو ناتوانێ ئاراستەکەی بگەڕێنرێتەوە دواوە، بەئاشکراو بەڕۆشنی بەرەو پێشەوە هەنگاو هەڵدەگرێت، ئەوەی مەبەستمە دەورێک کە ناسیۆنالستەکان دەیانەوێت وینایەکی کوردایەتی بەم ناڕەزایەتی و خۆپیشاندانە جەماوەریە نیشانبدەن و سیمای “شۆڕشی” ڕۆژهەڵاتی کوردستانی پێببەخشن وەڵام بدەمەوە.

بزوتنەوەی کوردایەتی و حزبەکانی لە ئێران دەمێکە لە هەوڵی ئەوەدان لەڕێگای دەوری دەوڵەتی ئەمریکاو لەنمونەی ئەزمونی

دەسەڵاتی تاڵانچێتی کوردایەتی کوردستانی عێراق دوبارەکەنەوە، بەپرۆسەی دامەزراندنی دەسەلاتی میلیشیایی و تاڵانچیتی ناوچەی کوردستانی ئێران داگیرکەن و لەنێوان هێزەکانیاندا جوگرفیاو سامانەکەی دابەش بکەن. بەڵام کۆتایی باڵادەستی دەوڵەتی ئەمریکا وەک تاکجەمسەری و هاتنە مەیدانی جەمسەرە ئیمپریالیستەکانی تر، کەمایەی شکستی ستراتیژی دەوڵەتی ئەمریکا بوو لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، بەتایبەتی لەلایەک شکستی دەوری ئەمریکا لە بەرامبەر ئێراندا و لەهەمانکاتدا بوە جێگای بەئومێدکردنی تەواوی خەونی حزبەکانی کوردایەتی بە داگیرکاریان لە ناوچەکانی کوردستانی ئێراندا.

حزبەکانی کوردایەتی لەم هەلومەرجی خرۆشانە جەماوەریەدا خەریکن بەو ئومێدو ئاسۆیەوە سەرقاڵ دەبن کە لەڕێگەی ناڕەزایەتیە جەماوەریەکانی شارەکانی کوردستانەوە خەونەکانیان بە دەسەڵاتی میلیشیایی و تاڵانچێتی بەدی بێت و بەجێگایەکی بگەیەنن، ئەم ئاراستەیە لە بانگەوازەکانیانەوە، بەدروشمەکانیان، جوڵەی هێزی چەکداریان، ناونانی شۆرشی ڕۆژهەڵات، جیاکردنەوەی کوردستان، سرودی نەتەوایەتی..هتد دەیانەوێت ئاگرەکە بەقازانجی خۆیان گەرم بکەن، با لەوە گەڕێین ئەو حزبانە تاچەند لەهەوڵی ئەوەدان و دەیانەوێت ڕێڕەوی ناڕەزایەتیەکانی بەقازانجی خۆیان بگێڕن، بەڵام پرسیار ئەوەیە ئایا دۆخی ئاواڵەیی سیاسی لە ئێراندا و چۆنیەتی ئاراستەی ناڕەزایەتیەکان، ئەو هەلە دەرخسێنە حزبە کوردیەکان بتوانن نمونەی ئەزمونی دەسەڵاتی سیاسی کوردستانی عێراق دوبارەکەنەوە و بە ئاسۆکەیان بگەن؟

ئەزمونی حزبەکانی کوردایەتی ئەزمونێکی چەکداریە بە بەئیرادەکردن و گۆشەگیرکردنی ڕۆڵی خەڵک لە دەسەڵاتی سیاسیدا، هەوڵدانە بە جیاکردنەوەی دەسەڵاتی سیاسیان لە ئایندەی دۆخی دەسەڵاتی سیاسی ئێراندا، بەڵام واقعیەتی ژیان و گوزەرانی دانیشتوانی ئێران بە کوردستانیشەوە لە گەڵانی هەلومەرجی سیاسی بەڕاپەرینی جەماوەری، پێشوازیان بە هێزی میلیشیایی نیە، چونکە پانتایی کوردستانی ئێران چەندین شاری کرێکاری و بەرهەمهێنانی کاڵاییە، ژیان شارستانیەو ناڕەزایەتیەکان زادەی خواستی کرێکاران و زەحمەتکێشانە کە لەگەڵ ئاسۆی کوردایەتیدا یەکناگرێتەوە.

بەجیا لەوەش ناڕەزایەتیەکانی ئێران سەراسەریەو تەواوی ئێرانی گرتەتەوە کە پەیڕەوی یەک خواستە بە ژیانێکی باشترو هەمان ئامانج و دروشمە بە کۆتایی دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی، کرێکاران زەحمەتکێشان و ژنان و ئازادیخوازانی شارەکانی کوردستان بەشێکن لە کرێکاران و زەحمەتکێشان و ژنان و ئازادیخوازانی ئێران، یەک

چارەنوس لە ئایندەی دەورو دەخالەتی خەڵک لە دەسەڵاتی شورایدا بە یەکیان دەبەستێتەوە.
ئەتوانم بڵێم دەورو نەخشێک کە حزبەکانی کوردایەتی دەیانەوێت لە ئایندەی سیاسی کوردستاندا بیگێڕن، واقعیەتی شارستانیەتی کوردستان و سروشتی ناڕەزایەتیەکان ئەوەمان نیشان ئەدەن جێگایەک کە شایستەی حزبەکانی کوردایەتی بێت و بیانەوێت کوردستان میلیتاریزە بکەن، زەحمەتە بۆیان بەدەست بێت و بتوانن لەو ڕێگەیەوە پێگەیان بەهێز بکەن، بەڵکو فرسەت کراوە دەبێت بۆ کرێکاران و کۆمۆنیستەکان و ئازادیخوازان و بزوتنەوەی یەکسانی هەمەلایەنەی ژنان و پیاوان کە خۆیان ڕێکبخەن و ڕۆڵی خۆیان لە بەرەوپێشبردنی ئایندەی ئێراندا بگێڕن.

ڕوخانی جمهوری ئیسلامی ئێران لە بەرژەوەندی هەموو خەڵکی ناوچەکەدایە!.. نوری بەشیر

بزوتنەوەیەکی ناڕەزایەتی ئازادیخوازی سەرانسەری لە ئێراندا کە دەسەڵاتی بۆرژوازی ئیسلامی ئێرانی هێناوەتە لەرزە و داوای ڕوخانی دەکات، ڕۆژبەڕۆژ خواستەکانی بەدژی ئەم ڕژێمە هارەی سەرمایە دەچێتە سەرەوە و لە پێشڕەویدایە. ڕوخاندنی ئەو ڕژێمەو کۆتاییهاتنی تەنیا خەڵکی ئێران نیە کە سودمەند دەبن لێی، بەڵکو خەڵکی ناوچەکە و جیهانیش لە ڕژێمێکی ئیسلامی تاسەر ئێسقان کۆنەپەرست و دژی ژن و دژی کرێکاران ڕزگاریان دەبێت.
هەموو ئەو ناڕەزایەتی و هاتنەمەیدانە ملیۆنیەی خەڵک لە ئاستی دنیادا بەدژی رژێمی هارو دڕندەی ئێران ئەو راستیە دەخاتەڕوو کە جمهوری ئیسلامی ئێران تەنیا رژێمێکی دژی خەڵکی کرێکار و کەمدەرامەت، ژنان و لاوان، بەساڵاچوان و منداڵانی ئێران نیە، بەڵکو ڕژێمێکی دڕندەو دژی ئینسانی سەرمایەداریە کە بەدژی مەدەنیەت و مرۆڤایەتیەیە لەئاستی دنیادا.
ئەوە راستیەکی حاشە هەڵنەگرە لە ناڕەزایەتیەکانی ساڵی ۲۰۱۹ی خەڵکی لوبنان و عێراق دا یەکێک لە دروشمەکان و داواکاریەکان

وەدەرنانی دەخاڵەت و دەستدرێژیەکانی جمهوری ئیسلامی ئێران بوو لەو دوو وڵاتەدا، هەروەها جمهوری ئیسلامی ئێران لە وڵاتەکانی یەمەن و فەلستین و سوریا و کوردستان دا وەک هێزێکی کۆنەپەرستی دژی خەڵکی لەپاڵ دەسەڵاتە کۆنەپەرستەکان و هێزە میلیشیا قەومی و ئیسلامییەکان دا وەستاوە و وەک دەسەڵاتی کۆنەپەست و سەرکوت بەشدارە لە کوشتارو برسیکردنی خەڵکی ئەو وڵاتانەدا.

ئەم رژێمە هارەی سەرمایە ئاستی دەخالەتی کۆنەپەرستی بە ناوچەکەشەوە نەوەستاوە، بەڵکو لە ئاستی دنیادا خەریکی رژاندنی ژەهری کۆنەپەرستی بووە بەدژی مەدەنیەت و شارستانیەتی ئەم سەردەمە و لەپاڵ هەموو هێزێکی کۆنەپەرستدا خۆی بینیوەتەوە، دەستی هەبوو لە تیرۆردا نەک تەنیا لە ئێران و ناوچەکەدا بەڵکو لە ئاستی دنیادا ئەو کارەی ئەنجامداوە.

ڕژێمێک کە لەزیاتر لە چوار دەیەی تەمەنی نەگریسیدا جیا لەبرسیکردن و سەرکوت و ئیعدام و بێحورمەتی بەژنان و بێمافی کرێکاران و لە گۆڕانی خەونەکانی لاوان و نەهێشتنی مەدەنیەتی کۆمەڵگا لە ئێران دا شتێکی تری نەکردووە، ئیتر جێگایەکی لەناو خەڵکی ئێراندا نەماوەتەوە. خەڵکی زەحمەتکێش و ژنان و لاوانی ئێران بە تەواوی هێزیانەوە هاتونەتە مەیدان بۆ ڕاماڵینی ئەم رژێمەو کۆتایی پێهێنانی. ئیتر هاتووهاواری سەرانی رژێم و لەسەروو هەموویانەوە خامنەئی بەوەی ناڕەزایەتی فراوانی جەماوەری ئێستای ئێران کە بە خرۆشانی ژنان لە ئاستی جیهاندا ناسراوە دەستی لە پشتەوەیە، نەك ئەم جوڵانەوە جەماوەرییە شۆڕشگێڕانەیە سارد و خاو ناکاتەوە، بەڵکو گڕی تووڕەیی و ناڕەزایەتیەکان دەباتەسەرەوە. حکومەتەکانی ناوچەکەش پێش ئەو دەسەڵاتە سەرکوتگەرەی ئێران ئەوەیان تاقیکردۆتەوە کە هەر ناڕەزایەتیەکی جەماوەری دەسەڵاتەکەیان بخاتە مەترسیەوە بە دەستی دەرەکی تاوانباریان دەکردن، بەڵام ئیتر ئەو قسە پوچانە نەك لای خەڵکی ئازادیخوازی ئێران، تەنانەت لای ئەندامانی سوپای پاسداران و دەستەکانیشیان مشتەرییەکیان بۆ پەیدا نابێت.

ئەم خرۆشانە جەماوەرییەی ئێستای ئێران دەورەیەکی نوێیە لە درێژەی ناڕەزایەتیەکانی دەورەی پێشوو کە ڕۆژانە ڕیزەکانی فراوانتر دەبێتەوە لە ئێران و ئاستی دنیادا، بە پێچەوانەی جمهوری ئیسلامیەوە کە دەیەوێت ڕەنگی قەومی و دەستی دەرەکی بخاتە پاڵی؛ هەموو چوارچێوەیەکی قەومی و دینی تێپەڕاندووە و دروشمەکانی ”نا“ یە بە دەسەڵاتی دیکتاتۆری ئیسلامی لەئێراندا.

بەم هۆیەوە لەهەرشوێنێکی دنیادا ڕاوەستان لەپاڵ ئەو بزوتنەوە ناڕەزایەتی و ئازادیخواز و شۆڕشگێڕییەدا و بەدژی جمهوری ئیسلامی و

لە گەڕانی رژێمێکی دەندەی وا لە بەرژەوەندی چینی کرێکار و ژنان و لاوان و لە بەرژەوەندی بەرەی شۆڕشگێڕ دایە لە ئاستی ئێران و ناوچەکە و جیهاندا.
٨ی ئۆکتۆبەری ٢٠٢٢

بەکارهێنانی کوردبوون، بە لێدان لەوانەی دژایەتیی کوردایەتیی ئەکەن!.. کامیار سابیر

یەکێک لە گرفتە هەرە گەورەکان و کەموکوڕییەکانی مێژووی ئێمە، ئەوەیە کە زۆربەی مونەوەرەکانی رابردوومان، شاعیر و ئەدیب و بەندبێژ بوونە. لە واقیعدا، ئەوە شتێکی باش نییە کە حاجیی قادری کۆیی، بە رائید و مونەوەر و سەلاری ناسیۆنالیزمی کوردیی ئەژمار ئەکرێ، بەڵام لەو قوڕە هەر ئەم تەزە هەستاوە و ئەو واقیعە سیاسییەی رابردوو، ئەوەندە تاڵە لەسەردەمی کۆییەوە تا ئێستایش، کەسانی شاعیرزادە و ئەدیبزادە و نووسەری خەیاڵئامێز، رۆماننووس و پێخشاننووس و رۆژنامەنووس، قسە لەسەر ناسیۆنالیزم و فیکر و سیاسەت ئەکەن! هەر بۆیە رەهەندییە مەنتاڵە شاعیرەکان و هەموو ئەوانەی بە نوخبەی ئەدەبیی و تەنانەت کتێبنووس(زۆربەیان کۆکراوەی گوتارە رۆژانییەکانن) ئەژمارد ئەکرێن، لە پەیوەندییە ئاڵۆزەکانی عەلاقاتی دەولیی و ئیقلیمیی و جەبری سیاسیی و جەبری جیۆگرافیی کوردستانەکان بە گشتیی و کوردستانی عێراق بە تایبەتیی، خۆیان نەبان ئەکەن، تەنانەت ئەم ئەدیب و شاعیرزادانە، ناتوانن لە خودی پۆڵەتیکیش وەکو سیاسەت بە بەحتیی(البحت) تێبگەن. ئەمانە عاطیفە و فینگەفینگی نەژادیی، کردوونی بە مەعدەنێکی چەپێنراو و هەست بە نەقصی بونیادیی ئەکەن کە ناتوانن لە هاوکێشە سیاسییەکانی عێراق و ناوچەکە بگەن و هەر خەریکی رۆڵەی کوردیین و بە طەبیعەتیش خۆشییان بە نەتەوە و نەژاد و پێکهاتەکانی تری ناوچەکە نایەت و هەر خەریکی خوزیعبەلاتی ئاشتبوونەوەی ناوماڵەی کورد و یەکێیزیی

کوردیی و دامەزراندنی شاعیرانەی دەوڵەتی نەژادیی کوردیین(بە ستاندەردی خۆیان). بەم پێودانگانەیش، بەردەوام چەمکی کوردبوون بە رەهەندە نەژادییە ئەبستراکتەکەی دونیای هەواجیسی شاعیرانە و ئەدیبیانەی خۆیان، دیلان دیلانی پێئەکەن و ئەیلاوێننەوە.

کوردبوون، لە قەزاخەوە، نەژادییە، چونکە نەک هەر لە ئاستی عەراقدا، خزمەت بە هاووڵاتیبوون و پێکەوەژیانی ئاشتییانە ناکات، بەڵکو لە ئاستی هەرێمی کوردستانیشدا، هەڵاواردنی نەژادیی دژی نەتەوە و گرووپە ئەتنیکیی و ئایینییەکانی تری لە مەغزیدا هەڵگرتووە. لە عەراق و ئێرانیشدا، گرنگە بایەخ بە نیشتمانیبوون بدرێ و نەتەوەپەرستیی(رەگوێیشەکەی نەژادپەرستییە) کە گوتاری نەتەوەیی زەق ئەکاتەوە، پێویستە بەرکەنار بخرێ. ئەمە رێک لەدانیش ئەبێت لەو گوونە قەڵەی پەکەکە(مەبەست لە کەنەکەیە) کە بەردەوام لە رابردوودا ژیان ئەکەن و بە تەمای کەنگرەی نەتەوەیی کوردن! کە لە واقیعدا هەمان ئەو خورافاتانەی سەردەمی بەعثییەکان و ناصرییەکان و عوروبییەکان ئەجوونەوە کە بە خەیاڵاتی شاعیرانە، کەنگرەی نەتەوەیی عەرەبییان ئەبەست!
ئەها، عەرەب لە باری زمانیی و کولتووریی و مێژووییەوە زۆر لە کورد یەکدەستترن، بە تایبەتیی ئەمەی کورد لە بری یەک زمانی ستاندەرد، چوار پێنج دایەلێکتمان نییە، بەڵکو چوار پێنج زمانی تەواو سەربەخۆمان هەیە(کوردیی ناوەراست، کرمانجیی، هەورامیی، زازایی...تاد) و بەس لە باری نەژادییەوە کوردین، ئەگینا تەواو لە رووی زمانییەوە لەیەک جودا بووینەتەوە و سەرەنجامیش ئەگەر نەتەوە بین، ئەوە کۆمەڵی نەتەوەی جیاوازین کە زمانەکانمان ئەوەی تەعبیری پێ لە رۆحە نەژادییەکەمان ئەکەین، تەواو جیاوازە و ئەمانە وەکو فاکت و حەقیقەتی زمانیی و سیاسیی، رێگیان داکوتاوە و نکۆڵییکردن لێیان، شیعرهەڵقوڵاندن و پییشخواردنەوەی نەژادیی نەبێت، هیچ شتێکی تری لێ سەوز نابێت؟

ئەم گوتارە سیاسییە ئایدیۆلۆژییەی کە چەمکی"کوردبوون" بە مایەسیریی ئەجێندا نەتەوەیی و نەژادییەکانی خۆیان تەجەلا ئەکەن و مەقامەکی عالیی ئەدەنە، لە نەقصی سیاسیی و فیکریی خۆیانەوە ئەم هەلکەوەێنە سیاسییە(کورد+بوون)، تێکەڵ ئەکەن. ئەم چەمکسازییە لەکاتێیە، رێک وەکو چەمکی "باشوور و رۆژهەڵات و باکوور...تاد"ەکەی کوردستان، شاعیرانە، خورافیيانە و تەنانەت جاهیلانەیشە، بە هەموو زمانەکانی دونیا، کوردستانەکانی "عێراق و ئێران و تورکیا و سوریا"ن، بەکارئەهێنرێت کە ئەمە حوکم و جەبەروتی پێوەندییە

ئیقلیمیی و نەودەوڵەتیی و نەرمە جیهانییەکانی دونیای رییەڵپۆڵەتیکە realpolitik کە پێمان ئەڵێت سیاسەت بە هەقە وگەترەکاریی، بە خەیاڵاتی شیعریی و حەزیای ئایدیۆلۆژیی و ئیرادەگەریی وەهمیی بونیاد نانرێ بەڵکو لەسەر ئەرضی واقیع، بە واقیعیی و بە عەقڵانیی، چییت پێئەکرێ؟ ئەوە جەوهەری سیاسەت و داتاکانیەتی. بە پێچەوانەوە، لە ئەدەبی بە تەکستی کوردیی و لە باوکەڵەکانی ناسیۆنالیزمی نەژادیی کوردییدا، کوردی باشوور و باکوور و …تاد (پێکەکەی هەشتا و نەوەدەکان ئەم چەمکە سەقەتانەیان داهێنا)، قوەی تەعزییەباریی پێئەشەلرێ و لە ” طەوقی سەری” ی کوردبوونە نەژادییەکە! ئەدرێت.

بە ئەوەی لە جەهلی سیاسیی و لە جەهلی کولتووریی رزگارمان بێت، ئەبێت زمانمان لە لەکاڵیی و شیینوشەپێیی کوردیی و فەتەرەیی کوردایەتیی، پاک بکەینەوە. ئەبێ لاقەی زمانی بییرکردنەوەی هەموو شاعیرزادە و ئەدیبزادە و نوجەباکانی کوردایەتیی بکرێت! ئەم لاقەکردنە بە راستکردنەوەی مەغزی سیاسیی نەوەکانی ئێستا و ئاییندە، سوودی ئەبێت، بە پێچەوانەوە دەستگرتن بەو ئەدەبیات و زاراوە لەکاڵیی و داتاشراوە نەژادییانەی هەنراونەتەوە ناو زمانی کوردییەوە، چەند عەقڵی سیاسیی و فیکری سیاسیی کەت ئەکات، زمانی کوردییش، بەنج ئەکات و ناهێڵێت لەگەڵ گەشە کولتووریی، سیاسیی و کۆمەڵایەتییەکاندا، خۆی بگونجێنێت و لەم رێگەیشەوە، زمانە کوردییەکان(کار لە دایەلەکتدا نەماوە)، زیاتر بەسەر خۆیاندا یەق ئەکەنەوە و لە باری لینگویستییشەوە، گەشە ناکەن و قۆناغ بە قۆناغ بەرەو کزیی و دەستەپاچەیی ئەڕۆن. بە واتایەکی تر ئەم کوردبوونە نەژادییە کە هەندێجار تا رادەی راسیزمیش سەر ئەکێشێت، زیان بە ماکی زمانە کوردییەکان ئەگەیەنێت، بە دەربڕینێکی تر، ناسیۆنالیزمی نەژادیی کوردیی کە هەندێ لە رەهەندییەکان و بەشێک لەوانەی بە خۆیان ئەڵێن نوخبەی کوردیی! لە یاپراغی کوردبووندا، زمانی کوردیی و فیکر بەرەو گرمۆڵەبوون و بچووککردنەوە ئەبەن، پێچەوانەی ئەوەی کە بە زمانی شیعریی و ئەدەبی کوردایەتیی پێیئەگوترێ(داگیرکاران! و دوژمنانی کورد)، زمانە کوردییەکان، بەرەو فەنابوون ئەبەن.

رەهەندییە نەژادییەکان کە زەربەیان بەرەو قۆناغی خەرەفاوی نەژادیی ئەڕۆن، لە بەرئەوە چەمکی کوردبوون بەکارئەهێنن، بە ئەوەی لەوانە بدەن کە دژایەتیی کوردایەتیی ئەکەن. ئەم هەموو نازدانە نەژادییەی ئەوان بە کەینونەی کورد، خەبەخە هەڵاواردنی نەژادیی و

راسیستییە لە بەرامبەر هەموو ئەو نەتەوە و نەژاد و جڤاکە جیاوازانەی تر کە لەسەر ئەو خاکە ئەژیەن کە کوردستانی پێئەگوترێ. ئەمانە بە کردەوە و بە ئەنقەست، چەمکی جوولەکەبوونەکەی ئارێنت لەگەڵ کوردبوونە نەژادییە موقیبتەکەی خۆیاندا تەجانوس پێئەکەن، بە ئەوەی لەڕەوە فاشیزم و راسیزمێک هەڵبهێننەوە کە دیفاعکردن لە کەینونەی ئینسانی ستەملێکراوی کورد، لە بەرامبەر دەستدرێژیی نەژاد و نەتەوەکانی تردا، بە ئەرکێکی موقەدەس ببینن و حەدیثەکانی ئارێنتیش بەردەوام، دووبارە ئەکەنەوە. ئەیانەوێت ئەم کوردبوونە ببێت بە ڕەدعێك کە ئەمەی کوردیش، ئەبێت (العین بالعین) یان لەگەڵدا بکەین و فاشیزمی ئەوان بە فاشیزمی کوردیی جواب بدەینەوە کە ئەمە بە کورد وەکو نەژاد و وەکو نەتەوە و وەکو زمانیش، نەک هەر خۆکوژییە، بەڵکو ڕێک فاشیزمی کوردایەتییە، بەڵام لەناو مەلەتکەی کوردبووندا، دەسرازەی ئەکادیمیی و نەرجسییەتی بونیادە فیکرییەکانی خۆیانی پێئەشارنەوە.

شۆڕشی ئێستا و ئاسۆکەی و دۆخی سیاسی ئێران.. حمید تەقوایی

دیمانەی خەلیل کەیوان لەگەڵ حمید تەقوایی لە بەرنامەی وەڵامدا
وەرگێڕانی بە کوردی:کاوە عومەر

لەسەر بنەمای چاوپێکەوتنێک لەگەڵ کەناڵی جەدید نوسراوەتەوە
خەلیل کەیوان: خەڵکی ئێران بە یەکڕیزی و ئومێد و ورەیەکی دەگمەن و جۆی ستایشەوە ڕاوەستاون و لەبەوانە بەیاری کۆتایی هێنانیان بە کارەکانی حکوومەتی ئیسلامی بهێنن. کۆماری ئیسلامی چۆن و لە چ پرۆسەیەکدا دەڕوخێنرێت؟ چی بکرێت بۆ ئەوەی زووتر بڕوات؟ بەرنامەی وەڵامی ئەم هەفتەیە تایبەتە بەم پرسیارانە و زۆر شتی تر.
حەمید تەقوایی سەرەتا ناڕەزایی دەربڕین بەرامبەر بە کوشتنی مەهسا بوو. وردە وردە باسی ڕاپەڕینی شۆڕشگێڕانە دەکرا. شیکاران باس لە سوپەر بزووتنەوەی دەکەن(super movement). خەڵک هاوار دەکەن “مێژین ناڕەزایەتی، پێی دەوترێت شۆڕش”. بەڕای ئێوە ئەم دیاردەیە چییە؟ ئایا دەکرێت ئەم پێشهاتە ناوببرێت بە شۆڕش؟

حەمید تەقوایی: پێم وایە خەڵک ڕاست دەکەن. ناوی ش□ش□. لە ڕوانگەی ئەو ڕووداو و پێشهاتانەش کە لە کۆمەڵگادا ڕوودەدەن، ئەمەش مانای ئەوەیە کە لە زۆربەی شارەکانی ئێراندا بەشە جیاوازەکانی کۆمەڵگا هاتوونەتە سەر شەقامەکان و ئێستا بیست ڕۆژە بەردەوام ناڕەزایەتی و خۆپێشاندانیان کردووە، هەروەها لەو ڕوانگەیەشەوە کە ئامانج خەڵک ڕوخاندنی حکومەتە . دەڵێن ئێمە کۆماری ئیسلامیمان ناوێت. دەڵێن بمرێت دیکتاتۆر. دەڵێن د□ بێ کۆماری ئیسلامی لە ناو ببرێ. باشە بە پێی پێناسەکە و لە ڕووی تیۆری و شیکارییەوە گەشەیەکی لەو شێوەیە جگە لە شۆڕش هیچی تر نییە. شۆڕش واتە ڕاپەڕینێکی جەماوەری کە حکومەتێک دەکاتە ئامانج و دەیەوێت حکومەت بڕوخێنێت. ڕەنگە ناڕەزایەتی جەماوەری سەبارەت بە داواکاری جیاواز بێت. هەموو ناڕەزایەتییەکی جەماوەری ناونرێت شۆڕش. بۆ نموونە لە ئەمریکا لە شەستەکاندا بزووتنەوەیەکی بەرفراوان بۆ مافی مەدەنییەکانی ڕەشپێستەکان هەبوو، کە لەلایەن مارتن لوتێر کینگەوە سەرکردایەتی دەکرا. کەس پێی نەگوت شۆڕش. چونکە ویستویەتی یاساکان بگۆڕێت، پرسیاری لە حکومەت نەکرد. ئەمە لە ئێراندا نییە. ڕاپەڕینێکی جەماوەری بەرب□□اوە دژی سیستەمێکی دیاریکراو. ئەم سیستەمە دەیەوێت بڕوات. پێویستە ئەم حکومەتە بڕوات. بە هەموو یاساکانییەوە، و بە هەموو ڕێکخراو و دامەزراوەکانییەوە، پێویستە لاببرێت و بەم شێوەیە کۆمەڵگا ئازاد و ڕزگار دەبێت و بە ئارەزووەکانی دەگات. بەم مانایە ئ□م□ □□ک شۆڕشێکە و شۆڕشێکی فراوان و مەزنە.

خەلیل کەیوان: ئەم بزووتنەوە شۆڕشگێڕانەیە یان شۆڕشە لە چ پێگەیەکدایە و بە چ پرۆسەیەکدا تێدەپەڕێت؟ ئایا ڕەوتێکی بەرەو سەرەوە و بەردەوام بە ئاراستەی فراوانکردنی خۆپیشاندانەکان و پێکهێنانی مانگرتنەکان دەبێت؟

حەمید تەقوایی: وەک زۆرێک لە شۆڕشەکانی مێژوو، ئەم شۆڕشەش بە پریشکێک دەستی پێکرد. لەگەڵ کوشتنی مەهسا ئەمینی لەلایەن حکومەتەوە. بەڵام ڕوونە کە ئەمە تەنیا پرس نییە. کۆمەڵگا لە تەقینەوەدا بوو. پێش ئەوەش مانگرتنی کرێکارانمان هەبوو. خۆپیشاندانی مامۆستایانمان هەبوو. گردبوونەوەی خانەنشینانمان هەبوو. یەکشەممەی ناڕەزایەتیمان هەبوو. پێش ئەوەش ٩٦ و ٩٨مان هەبوو. ئەم توڕەیی و زوڵم و ستەم و هەڵاواردنەی کە زیاتر لە چوار دەیە کە خەڵک بەرگەی دەگرێت، بەم پریشکەوە تەقییەوە و سەری هەڵدا. ئەمە سەرەتا بوو و تا ئەمڕۆش بەردەوامە. ئەم بزووتنەوەیە بە ڕاپەڕینی شارەکان دەستی پێکرد. هەموو شۆڕشەکان بەم شێوەیەن و لە ئێرانیش بەم شێوەیەیە. بەڵام بەو مانایە نییە کە بە شێوەیەکی

هۆکاری بەردەوام بین. واتا وا نییە خۆپیشاندانی شارەکان لە ڕووی چەندایەتییەوە زیاد بکات و لە ئەنجامی ئەم هەنگاوەدا حکومەت بڕووخێنرێت. ئەمە ڕوونادات. ئەوەی کە ڕەوتی دۆخەکە نیشانی دەدات ئەوەیە، جگە لە خۆپیشاندانی شەقام و شارەکان، ناڕەزایەتییەکە بە پارچە و گۆڕەپانەکانی دیکەی کۆمەڵگا درێژدەکرێتەوە. وەک مانگرتنەکان. ئەمە مانگرتنی خوێندکارانمان هەیە. ئەمە مانگرتنی قوتابیانمان هەیە. مانگرتنی هۆشداری مامۆستایانمان هەبوو. لە شارەکانی کوردستان دوو مانگرتنمان هەبوو. ئێستا گوتاری مانگرتنەکان بەربڵاوە. ئەمە بەرەیەکی دیکەی خەڵکە لەگەڵ کۆماری ئیسلامی. و جۆرەکانی تر. بۆ نموونە لەم شۆڕشەدا دەتوانرێت خەیاڵ بکرێت- لە بەرنامەی پێشوودا باسمان کرد- کە تەنانەت ژنان دەتوانن لە هەموو شوێنێک حیجاب لاببەن و نەک تەنها لە شەقامەکاندا- لە ئێستادا لە خۆپیشاندانەکانی شەقامەکاندا حیجابیان لابردووە- بەڵکو لە شوێنی کاردا .لە شوێنە گشتییەکان، لە زانکۆکان، لە قوتابخانەکان، لە فەرمانگەکان، لە کارگەکان، با هاواری دەنگدانەوەی ناڕەزایەتیەکان لە کۆمەڵگادا دەنگ بداتەوە. ئەمەش فۆرمێکە. یان گریمان دانیشتن. بەدڵنیاییەوە لە درێژەی ئەم شۆڕشەدا پەلامار بۆ سەر پادگەکان و بارەگای هێزە سەرکوتکەرەکان و ڕادیۆ و تەلەفزیۆنەکان و ناوەندەکانی دەسەڵات دەبینین کە بە ڕاپەڕین ناودەبرێت. هەروەها لە ساڵی ١٩٧٩ ئەم ڕاپەڕینەمان هەبوو. ئەمە لە زۆربەی شۆڕشەکاندا ڕوودەدات. بۆیە فۆڕمەی جۆراوجۆر لە بەردەمماندایە. وا نییە شۆڕش تەنیا بە خۆپیشاندان بەردەوام بێت.

با ئەوەش بڵێم بێگومان خۆپێشاندانەکان دەبێ بەرفروان تربن و بەربڵاوتریش دەبێن. خۆپێشاندان ملیۆنان کەس دەهێنێتە سەر شەقامەکان. پێم وایە ئەمە بەم ئاراستەیە دەڕۆین. بەڵام گرنگ ئەوەیە شۆڕش بەم شتە ڕازی نابێت. شەڕێکە تەنها لە یەک بەرەدا نییە. پێویستە حکومەت لە هەموو لایەکەوە لە بەرەی جیاواز گەمارۆ بدرێت. بۆ نموونە با گریمانە بکەین کە لە ١ی خەزەڵوەردا خۆپیشاندانێکمان لە لایەن ئێرانییەکانی دەرەوەی وڵات و خەڵکی بەشەرەف لە دەرەوەی وڵات هەبوو کە دەیانەوێت پاڵپشتی لە خەباتەکانی خەڵکی لە ئێران بکەن، کە زۆر بەرفراوان بوو. هەنگاوێک کە فشاری خستە سەر حکومەتەکان بۆ ئەوەی هەڵوێستیان لە دژی کۆماری ئیسلامی هەبێت. ئەمە لقێکی ترە، قۆڵێکی تری شۆڕشە. بەم مانایە دەبێ بگوترێ یەکەم: لە پرۆسەی شۆڕشدا شاهیدی فۆڕمی جۆراوجۆری ناڕەزایەتی و وەرچەرخان و گۆڕانکاری چۆنایەتی دەبین و دووەم: ئەم پرۆسەیە هەوراز و نشێوی دەبێت و بەردەوام بەرز نابێتەوە. بەڵام

ئەم خولە هەرچییەک بێت، لەمەودوا شتێک ڕوونە. دەخەکە ناگەڕێتەوە بۆ ڕابـــردوو. مەرجەکـــان بۆ تەواوی گۆڕاوە و بەیـــارە ئەم شەڕەش کارەکان تەواو بکات.

خەلیل کەیوان: ئێوە بەردەوام جەختتان لەسەر پێویستی مانگرتنی سەرتاسەری و مانگرتنی گشتی کردووەتەوە. لە کوردستان دوو مانگرتنی گشتی هەبوو، حیزبیش یەکێک بوو لە بانگخوازەکانی. بەڵام هێشتا مـــانگرتنی سەرتاســەری لەو وڵـــاتەدا دروست نەبـــووە؟ پێـــت وایە هۆکارەکەی چییە؟ چی بکرێت بۆ دەستپێکردنی مانگرتنی سەرتاسەری؟

حەمید تەقوایی: هەر لەسەرەتاوە کە ئەمە جەختمان لەسەر مانگرتنی سەرتاسەری و مانگرتنی گشتی دەکرد، و لە ئاستی گشتیدا، پێویستی و گرنگی و ئیمکانیاتی ئەم باسەمان بەرز دەکردەوە، بەڵام هێشتا ئەم باســە لە کۆمەڵگـــادا بەربڵـــاو نەبـــوو. ئەمڕۆ دوای بیست ڕۆژ لە خۆپیشـاندانەکانی شـارە کـان ئەبینیـن لە هەمـوو شـوێنێک بـاس لە مانگرتن دەکرێت. لە سۆشیال میدیادا، هاشتاگی مانگرتن لەسەر ئاستی وڵات نزیکەی بەقەد هاشتاگی مەهسا ئەمینی بڵاودەبێتەوە. دەبێتە ڕەوتێک. ئەم باسـە لە نـاو کرێکـاران و لە نـاو چیـن و تـوێژە جیاوازەکانی کۆمەڵگادا هەیە. تەنیا باس نییە. زانکۆکان دەستیان بە مانگرتنی گشتی و سەرتاسەری کرد و ئەم بزووتنەوەیە بەردەوامە. خوێنـــدکاران بەشداری دەکەن. هەنـــدێک مامۆســـتای زانکۆ، هەنـــدێک مامۆستا پەیوەست بوون بەمەوە. کرێکارانی هەفت تەپە و کرێکارانی نەوت، کرێکارانی نەوتی گرێبەست و فەرمی هەریەکەیان هەشدارییان داوەتە حکـومەت کە ئەگەر ئەو سـەرکوتانە بەردەوام بێـت، مـانگرتن دەکەن. هەروەها بەشێك لە بازرگانان و دوکانداران مانیان گرتووە. لە ئێستادا بەشێک لە شۆفێرانی بارهەڵگرەکان مانیان گرتووە. ئەمە لەم ئاراستەیەدا پێشکەوتن بەدەست دەهێنین. بەڵام هێشتا مانگرتن بەو مانایە فراوانەی کە ئێوە وتتان دەستی پێنەکردووە. لە هەموو ئێراندا وەک لە کوردستان ڕووی نەداوە.

ئەمە ڕەوتەکە. نابێ چاوەڕێی ئەوە بین کە یەکسەر ڕووبدات، هەروەها چاوەڕێی ئەوەمان نەدەکرد کە لە ماوەی یەک دوو هەفتەدا هەموو وڵات مانگرتن بکات. لە ئەنجامدا هەروەها دەمانزانی کە خوێندکارەکان هەنگـاوی یەکەم دەگـرنە بەر. هەمیشە بەو شـێوەیە بـووە. چـونکە خوێندکار دەتوانێت ئاسانتر واز لە خوێندن بهێنێت. مەچە بۆ پۆل مەچنە زانکۆ. کۆڕەکەبوونی خاو ناڕەزایەتی دەربڕین بەڵام کرێکاران بژێوی خێزانەکەن. کاتێک بڕیارێکی دەستەجەمعی دەدەن، پێویستە بزانن کە سەردەکەون. دەبێت دەنیابن لەوەی کە مانگرتن دەکەن. وە ئەمەش پێویستی بە ڕێکخستن هەیە. پێویستی بە پلەبەرزکردنەوە هەیە. ئەو وروژانـــدنی دەوێـــت. ڕازیکـــردن دەوێـــت. گوتـــارەکەی دەبێ لەگەڵیـــدا

بگونجێت. وە خۆشبەختانە ئەم پرۆسەیە دەستی پێکردووە. زۆر گەشبینم. پێم وایە ئەمە بەرەو مانگرتنی سەرتاسەری دەڕۆین. سەرسوڕمانی ئەرێنی ئەوە بوو کە خوێندکارانی قوتابخانەکانی کچانیش پەیوەست بوون بەم بزووتنەوەیە. من پێم وایە بەشەکانی تری کۆمەڵگاش بەم ئاراستەیە دەجووڵێن و مانگرتنی سەرتاسەری لە هەموو وڵاتدا دەبینین.

خەلیل کەیوان: نزیکەی بیست ڕۆژە ڕاپەڕین دەستی پێکردووە و تا ئێستا ڕژێم نەیتوانیوە سەرکوتی بکات. هۆکارەکە چییە؟ ئایا توانای سەرکوتکردنی نییە یان سیاسەتێکی دیاریکراوی گرتۆتە بەر؟

حەمید تەقوایی: لە ڕوانگەی فیزیکییەوە، حکوومەت لە ژمارەی خەڵک و هێزی سەرکوتکەر و چەک و هتد کەم نییە، بەڵکو لە ڕوانگەی سیاسی و کۆمەڵایەتییەوە توانای دووبارەکردنەوەی ئەو کارەساتە نییە کە لە ساڵی ١٣٩٨دا دروستی کردووە . ئەگەر بتوانێت دەیکرد. من پێم وایە تاکتیکی ڕژیم ئەوەیە کە پچڕپچڕ لێدان بکات. وەک ئەوەی لە زاهیدان و زانکۆی شەریف و زانکۆی تەبرێز کردی. یەکێک لەو کەسانە پچڕپچڕ لێدەدات و دادەنیشێت و دەستگیرکردنی بەرفراوان ئەنجام دەدات. بەڕای من بەو هیوایەی مرۆڤەکان هەناسەی لەدەست بدەن. بەو هیوایەی شەقامەکە ماندوو بێت. بەو هیوایەی خەڵک وا بیربکەنەوە کە ناگەنە هیچ شوێنێک و واز لە ناڕەزایەتی بهێنن. ڕژیم حساب بە ئەمانە دەکات. ئەم حیساباتانە بە تەواوی هەڵەن. دەبینین کە هەر گورزێک کە لێی داوە شەپۆلێکی نوێی ناڕەزایی دروست کردووە. بۆ نموونە هێرشی سەر حیزبەکان لە کوردستان بە مانگرتنی گشتی بەرەوڕوو بووەوە. لە زاهیدان بە هێرشی خەڵک خۆپیشاندانی توندوتیژ و پێکدادان دەستی پێکرد. هێرشەکە بۆ سەر خوێندکارانی زانکۆی شەریف لەگەڵ کاردانەوەی کۆمەڵگادا بەرەوڕوو بووەوە. بەڵام حکومەت هیواخوازە ناڕەزایەتییەکان کەم بکاتەوە. هیچ بژاردەیەکی تری نییە.

ئەم حکومەتە بە پاراستنی پێگەی خۆی لە هیچ تاوانێک بسێ ناکاتەوە. پرسیار ئەوەیە ئایا دەتوانێت ئەمە بکات و دوای دوو هەفتە نەڕووخێت؟ پێم وایە نیگەرانی ئەوان ئەمەیە. ئەو مەترسییەی هەستی پێدەکەن ئەوەیە کە ئەمجارەیان وەک ٩٨ نییە. بە لێدان ناکرێت. لەوانەیە لێبدەن و بۆ نموونە دۆخەکە بۆ ماوەی هەفتەیەک دادەبەزێت، بەڵام هەفتەی داهاتوو بە هێزێکی زیاترەوە دەست پێدەکات. تەنانەت ڕەنگە سەرکوتکردنی شەقامیش کلیلی مانگرتنەکان لێبدات و کۆمەڵگا دەست بە مانگرتنی سەرتاسەری بکات و بەم شێوەیە وەڵامی سەرکوتەکان بداتەوە. ئەمانە لە حیساباتی حکومەتدان. پێم وایە لە بنەڕەتدا حساب بۆ ئەوە دەکەن کە خەڵک بفڕێنرێت. ڕیزەکانی

خۆپیشاندەران ماندوو دەبن و بەم شێوەیە پرسەکە نامێنێت. ئەوان زیاتر حساب بۆ ئەمە دەکەن. بەڵام لە هەمان کاتدا ئەگەر خۆپیشاندانەکان زیاد بکەن، پێویستە چاوەڕێی سەرکوتی زیاتر بین.

خەلیل کەیوان: لە هەموو پارێزگاکانی ئێران و لە جیهاندا هێزێکی مەزن لە دژی کۆماری ئیسلامی سەری هەڵداوە و ڕۆژ لە دوای ڕۆژ بەهێزتر دەبێت. تایبەتمەندییەکانی وەک یەکڕیزی، هیوا، بوێری، دەستپێشخەری، ئامانج و دروشم، هێما و ناوی کۆدی هاوبەشی “مەهسا” دروست بووە. پێویستت بە زیاترە بە بردنەوە؟ هەنگاوەکانی داهاتوو چین؟

حەمید تەقوایی: هەنگاوەکانی داهاتوو بریتین لە فراوانکردنی خەبات لە ئاستە جیاوازەکاندا. پێشتر ئاماژەم بەوە کرد کە لە کۆمەڵگادا و لە کەشی ناڕەزایەتیدا بزووتنەوەی کۆمەڵایەتی دروست بووە. بۆ نموونە هەلومەرجەکان تەواو جیاوازن لە شۆڕشی ١٩٧٩. لەو سەردەمەدا هیچ ڕێکخراو و کەسایەتی و دامەزراوە و ناوەندێک بوونی نەبوو. کۆمەڵگاکە لە ساڵی ١٩٧٩ لەناکاو تەقییەوە. ئەمجارەیان دوای کوشتنی مەهسا ئەم تەقینەوەیەمان بینی، بەڵام ئەم کۆمەڵگایە خۆی دامەزراندوە. زیاتر لە چوار دەیە خەبات دژی کۆماری ئیسلامی بووەتە هۆی سەرهەڵدانی ڕێکخراوە چالاکەکان. ئەو ڕێکخراوانەی کە توانیویانە بە تایبەتی بە یارمەتی سۆشیال میدیا بوەستنەوە و کار بکەن. بۆ نموونە شورای هاوئاهەنگی سەندیکاکانی مامۆستایان کە لە ناڕەزایەتی و مانگرتنی مامۆستایاندا ڕۆڵی کارای هەبوو. ئەمە شورای ڕێکخستنی ناڕەزایەتی کرێکارانی گرێبەستی نەوتمان هەیە. ئەمە شورای هەفت تەپەمان هەیە. وە چەندین ناوەند و دامەزراوە و کۆمەڵەی تر. لە ئاستێکی گشتیدا، لە ئاستی مەدەنی و کۆمەڵایەتیدا، ئەمە ڕێکخراوە مەدەنی و ڕێکخراوی ناحکومیمان هەیە. ئەمانە هەموویان لە ڕاستیدا ڕێکخراوی ناڕەزایەتین. تەنانەت ئەوانەی خۆیان بە مەدەنی ناودەبەن و بە نموونە دامەزراوەیەک کە دەڵێت ئەرکی پاراستنی ئاژەڵە، ئەرکی پاراستنی ژینگەیە، لە ڕاستیدا دامەزراوەیەکی ناڕەزاییە. هەمووان دەزانن کە ڕەگی کێشەکان کۆماری ئیسلامییە. تەنانەت لە دۆخێکدا کە کۆمەڵگا بەم شێوەیە دانەمەزرابوو، لە ڕاستیدا ناڕەزایەتییەکی سیاسییان هەبوو، بەڵکو لە چوارچێوەی داواکارییە تایبەتەکانی بوارەکەی خۆیاندا. ئەمڕۆ دروشم و داواکاری بۆتە سیاسی و دژی حکومەت. ئارگومێنتی من ئەوەیە کە کۆمەڵگا دەبێ هەموو ئەم جۆرە ئاسانکارییانە بەکاربهێنێت. پێویستە کرێکار وەک کرێکار و مامۆستا وەک مامۆستا و فەرمانبەر وەک فەرمانبەر بەرەنگاربنەوە. نووسەر و هونەرمەند و شاعیر و سینەماکاران خاوەنی ڕێکخراو و ناوەند و کۆمەڵەی تایبەت بە

خەیانن. بزووتنەوەی دادگاییکردن بە تایبەت لە ئێستادا چەندین دامەزراوەی هەیە. لە دایکانی خاورانەوە* تا کۆمەڵەی قوربانیانی تەقەکردن لە فڕۆکەی ئۆکراینی و هتد و هتد. ئەمانە دەبێ ڕۆڵیان هەبێت. مەبەستم ئەوە نییە کە هەموویان لە شەقامەکان بن یان تەنانەت مانیان لەسەر بێت. مەبەستم ئەوەیە کە بە ناو و واژەی خۆیانەوە بێن و ناڕەزایی خۆیان بەرز بکەنەوە. بەیاننامەیەک بڵاو بکەنەوە بانگەوازێک بکەن واژۆ کۆبکەنەوە. پێویستە لەگەڵ خەڵکدا هاوار بکەن کە کۆماری ئیسلامیمان ناوێت. پێشتر دایکانی سکاڵاکار ئەم کارەیان کردووە. لە کاتی هەڵبژاردنی ڕەئیسیدا دەیانگوت دەنگمان بە ڕووخاندنە. ئێستا با هەمان شت هاوار بکەن. ئارەزووی ئەمە ڕووخاندنە. ئەمە بە حکومەت و هەموو خەڵکی جیهان ڕابگەیەنن. ئەم بزووتنەوەیە پێشتر دەستی پێکردووە و هیوادارم زیاتر و زیاتر فراوان ببێتەوە.

بە بڕوای من کۆمەڵگا بە هەموو ئەم ئەگەر و دەسکەوتانەی ئەو خەباتانەی کە لەم چوار دەیەیەدا کەڵەکە بوون، بێتە مەیدان. من بە تایبەتی ڕووم لە شورا و کۆمەڵە و کۆمیتە و کەسایەتییەکانی بزوتنەوەی کرێکارییە. وە هەروەها کەسایەتی و دامەزراوەکانی بزووتنەوەی دادخوازی. بزوتنەوەی هونەرمەندان و نووسەران. بزووتنەوەی داکەکی لە مافی ژنان. بزوتنەوەی پێلکەززوتنەوەی پێلکەزینەکان. ئەمە لە ئێراندا بزووتنەوەی جیاوازمان هەیە بە کەسایەتی و چالاکوان و دامەزراوەی جیاوازەوە. پێویستە دەست بەیەکەوە بگرن و بە یەک دەنگ هاوار بکەن کە دەبێ کۆماری ئیسلامی بڕوات. ئەمە ئەم حکومەتەمان ناوێت. ئەمەش خۆی زەمینەیەکی زیاتر بۆ مانگرتنەکان دەدات. لەبەرەشدا دیسان جەختکردنەوەم دەگەڕێتەوە بۆ مانگرتن، مانگرتنی سەرتاسەری لەم خاڵەدا بە تەواوی یەکلاکەرەوەیە. وە لەبەرەشدا ڕۆڵی دامەزراوەکان و سەرکردەکان و چالاکوانان و کەسایەتییە کۆمەڵایەتییە جیاوازەکان بە تەواوی یەکلاکەرەوە دەبێت.

خەلیل کیوان: بە ملیۆنان خەڵکی ئێران لە دەرەوەی سنوورەکان دەژین. بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی خەڵکی ئێران لە هەردوو بواری ناوخۆیی و دەرەوەدا تەواوکەری یەکترن. ڕاپەڕینی ١ی خەزەڵوەری ئێرانییەکان و ئامادەبوونی سەدان هەزار کەس بۆ پشتیوانی لە گەلی ئێران لە زیاتر لە ١٥٠ شوێنی جیهان نیشانی دا کە هێزێکی کاریگەرە بۆ سەرکەوتنی شۆڕش لە دەرەوەی سنوورەکان. ئەم هێزە هاوکێشەی نوێ لە گۆڕەپانی نێودەوڵەتیدا دادەنێت. چۆن دەتوانرێ هێزی ئێرانییەکان لە دەرەوە بە باشترین و کاریگەرترین شێوە بۆ پشتیوانی لە شۆڕشی ئێران ڕێك بخرێت؟

حەمید تەقوایی: خاڵی یەکەم ئەوەیە کە ئەم هێزە مەزنە زۆر بەهێزە.

چەند سەد هەزار کەس هەیە. ئاماری ورد لەبەردەستدا نییە، بەڵکو تەنها لە شاری تۆرۆنتۆ زیاتر لە پەنجا هەزار کەس هاتنە سەر شەقامەکان. کەواتە هێزێکی زەبەلاح هەیە. لە کۆتایی ئەم هێزە دەبێت ئامانج و ئارەزووێکی دیاریکراو بخاتە سەر مێزەکە و خەباتی بۆ بکات. پێم وایە ئەم ئامانجە بایکۆتی تەواوەتی کۆماری ئیسلامییە لەلایەن حکومەت و دامەزراوە نێودەوڵەتییەکانەوە. ئەو داوایەی کە ئەم بزووتنەوەیە دەتوانێت بەسەر حکومەتەکاندا بیسەپێنێت. چونکە ڕای گشتی لای ئێمەیە. هەموو مرۆڤە شەریفەکانی جیهان، هەموو ژنانی جیهان، هەموو پیاوانی ئازادیخوازی جیهان، هەموو سەندیکا کرێکارییەکان، حیزبە چەپ و پێشکەوتنخوازەکان و هەرکەسێک ئیدیعای مافی مرۆڤ بکات، هەموویان چاویان لەسەر ئێرانە لەم بارودۆخەدا. دروشمی ژن، ژیان، ئازادی دروشمی هەمووانە. هەمووان ناوی مەهسایان بیستووە. دۆخێکی باشە کە دەتوانین بە هێزی ناڕەزایی ئێرانی دانیشتووی دەرەوەی وڵات و خەڵکی وڵاتانی ڕۆژئاوا هاوشانی ئێرانییەکان بایکۆتی کۆماری ئیسلامیی ئێران بەسەر حکومەتەکاندا بسەپێنین. خۆشبەختانە لە خۆپیشاندانەکەدا کە لە ٢ی ئۆکتۆبەر لە ڤانکۆڤەر بەڕێوەچوو، ئەم داواکارییە وروژێنراوە. لە شاری تۆرۆنتۆ، حامید ئیسماعیلیەن، وتەبێژی کۆمەڵەی بنەماڵەی قوربانیانی فڕینی PS752، باسی لە دەرکردنی باڵوێزەکانی کۆماری ئیسلامی لە وڵاتانی جیاواز کرد و ئەم داواکارییەی وروژاند. ئەم گوتارە ئێستا زۆر فراوانە و پشتیوانییەکی زۆری هەیە. تا ئێستا کاریگەریی ئەمە دەبینین. دوێنێ لە پەرلەمانی یەکێتی ئەوروپا و لە پەرلەمانی فەرەنسا باسی مەهسا کرا. ناڕەزایی خۆیان بە حکوومەتی ئێران ڕاگەیاند. بە یەک خولەک بێدەنگ بوون. خۆپێشاندانەکەیان بە دروست زانی و هتد و هتد. ئێستا گوتاریان گۆڕاوە. چه ند ده یه یه به رده وام ئه و قسانه مان به شێوه ی که مپه ین و لۆبی و نامه ی کراوه دا به گوێی حکوومه ته کان هێناوه ، به ڵام کاردانه وه ی ئه وتۆیان نیشان نه دا، به ڵام ئه مڕۆ خه بات و تێکۆشانی خه ڵکی ئێران گوێی کردۆنەته وه . لە ژێر گوشاری شۆڕشی گەلانی ئێرانە کە ئێستا هەڵوێستی خۆیان دەگۆڕن و کۆماری ئیسلامی مەحکووم دەکەن و بەرگری لەم خەڵک دەکەن. ئەمە باشە، بەڵام بە هیچ شێوەیەک بەس نییە. دەتوانین و دەبێ حکوومەتەکان بە تایبەت حکوومەتەکانی ڕۆژئاوا و هەروەها ڕێکخراوە نێودەوڵەتییەکانی وەک ڕێکخراوی کار و نەتەوە یەکگرتووەکان و بەرپرسی ڤیستیڤاڵ و پێشبڕکێ وەرزشییەکان میهرەجانە هونەرییەکانداهتد ناچار بکەین و داوایان لێبکەین کە کۆماری ئیسلامی بکەنەدەرەوە. پێوه ندیه کانیان له هه موو ئه و ئاستانه دا له گه ڵ کۆماری ئیسلامی ببڕدرێن. پێویستە

باڵێزخانەکانی دابخرێن. ئەمە داخوازییەکە کە بە بڕوای من دەتوانرێت بە دەسەڵاتی شۆڕش لە خودی ئێراندا بسەپێندرێت بەسەر حکومەتەکاندا، کە بۆتە هۆی جموجۆڵی سەدان هەزار کەس لە دەرەوەی وڵات و ناچار بکرێن بایکۆتی کۆماری ئیسلامی بکەن. وەک چۆن حکومەتی ئەفریقای باشوور لە هەشتاکانی سەدەی ڕابردوودا ڕەتکرایەوە و گۆشەگیر کرا، بایکۆت هێزێکی گرنگ و یەکلاکەرەوە بوو لە ڕووخاندنی حکومەتی ئاپارتایدی ئەو وڵاتە. ئەمجارەش دەتوانێت هێزێکی گرنگ بێت لە ڕووخاندنی ڕژێمی ئاپارتایدی ڕەگەزی لە ئێراندا. بەو مانایەک دەکرێ بگوترێ کە دەتوانین کۆماری ئیسلامی لە دەرەوەی وڵات بڕوخێنین و بەم کارەش دەتوانن دڵنیابن کە دەسەڵاتی شۆڕش لە ئێران دە هێندە بەهێزتر دەبێت. وە زۆر ناخایەنێت تا ئەمە حکومەت لە ئێرانیشدا بڕووخێنین. ئەمە ئەو پرۆسەیەیە کە پێموایە هێزەکانی ئێران و هێزە ناڕازییەکانی دەرەوەی وڵات دەتوانن پەیڕەوی لێ بکەن و بگەنە ئامانجی خۆیان.

خەلیل کەیوان: هەواڵ و نیشانەکانی پەرتەوازەیی و سەرلێشێواوی و گومان لە ڕیزەکانی حکومەت و هێزە سەرکوتگەرەکاندا دەبیسترێت و دەبینرێت. پێدەچێت هەموو پاشەکشەیەک وەک نیشانەی کۆتایی سەیر بکەن. ئایا دەکرێت حکومەت بکشێتەوە؟ حکومەت ڕووبەڕووی چ هەڵبژاردەیەک دەبێتەوە؟ ئایا ئەگەری کودەتا هەیە؟

حەمید تەقوایی: تا ئەو شوێنەی کە پەیوەندی بە پرسی پاشەکشە هەیە، هیچ شوێنێکیان نییە بۆ پاشەکشەکردن و خۆیان دەیزانن. پاشەکشەی یەک ملیمەتر لەوانە بە مانای هێرشی چەند کیلۆمەترێک لەلایەن خەڵکەوە دەبێت. ئەمە خەسڵەتی هەموو دیکتاتۆریەتەکانە. هەموو دیکتاتۆرێک و هەر حکومەتێکی پاوانخواز و ستەمکار دەبێت تا دوا سات لە پای قسەکانیدا بوەستێت و ناتوانێت پاشەکشە بکات. تەنانەت ئەگەر ناچاریش بێت، کە ڕەنگە ناچار بێت هەندێک ئیمتیازات بکات، ئەوا خەڵک هەر بەوەوە ناوەستن.

دەبینیت ئیتر کەس ئەم حکومەتەی ناوێت، خەڵک نایانەوێت تەنها یاسا بگۆڕدرێت یان ئەمە بڕوات و ئەو بێت یان ئەم فراکسیۆنە بێت و ئەو فراکسیۆنە بڕوات. ئەمە پرسەکە نییە. خەڵک دەیانەوێت و ڕایدەگەیەنن کە هەموو کۆماری ئیسلامییان ناوێت، دەڵێن پێویستە لەناوببرێت. خەڵک دەیانەوێت ئەم حکومەتە بە هەموو فراکسیۆن و یاساکانییەوە و هتد لەناوببرێت. بۆیە ئەم جۆرە مانۆڕانە بەرەو هیچ شوێنێکی نابات و وەڵامی خەڵک ناداتەوە و بەپێچەوانەوە ئاگری خەبات هەڵدەگیرسێنێت و حکومەتەکانیش ئەمە دەزانن و پێم وایە تا ئەو شوێنەی کە دەتوانن وازناهێنن.

لە لایەکی دیکەوە هەوڵ دەدەن نکۆڵی لە ناڕەزایی و تووڕەیی جەماوەر

بکەن. بەڵام ئەمە زیاتر لاوازیان دەکات. بۆ نموونە ئەم قسە گاڵتەجاڕییە کە دەوڵەت ناڕەزایەتییەکانی ئێستا لە ژێر کۆنترۆڵی ئیسرائیل و ئەمریکا و دوژمنێکی بیانیدایە، ئەوەندە ڕوون وئشکرایە کە تەنانەت هێزەکانی خۆیان باوەڕیان پێی نییە. بەڵام ناچارن بەردەوام بن لە دەرکەوتنەکان. ئەمە دەبێتە پاساودانان و گوتاریان تا ڕۆژی دوایی.

لە ڕوانگەی کودەتاکەوە پێموانییە ئەم حکومەتە کودەتا هەڵگر بێت. چونکە گروپی چەکدار و سوپا و بەسیج و فەیلەق و جل و بەرگ مەدەنیەکان و هتد زۆرن. وە هەریەکەیان مافیایەکی ئابوری-حکومەتین، ژەنەڕاڵێک یان ئاخوندێک و ئایەتوڵڵایەک لە سەرییەوە وەستاوە. نوسینگەی ڕابەر بەنەو بەردەی خۆی هەیە، لەلایەکی تریشەوە ئاستان قودس رەزەوی بەنەو بەردەی خۆی هەیە و لە هەمان کاتدا هەمیشە بەریەککەوتن لەنێوان سوپا و هێزە چەکدارەکانی تردا هەبووە. ئەمە کێشەیەکە. بابەتێکی دیکە کە لە بەرنامەیەکی تردا بەتانم ڕوون کردەوە ئەوەیە کە کودەتاکە یان دەیەوێت خامنەیی لابدات یان دەیەوێت بیهێڵێتەوە. ئەگەر بیەوێت جەخت لەوە بکاتەوە کە هیچ ناگۆڕێت، وەک کودەتایەک دەبێت کە خەڵک ڕژانە سەر شەقامەکان ئابڕویان برد. ئێستاش هەر کودەتایەک بیەوێت خامنەیی بهێڵێتەوە، ناچێتە هیچ شوێنێک. وە ئەگەر بیەوێت خامنەیی لاببات، ئەمە یەکێک دەبێت لە دەسکەوتە گرنگەکانی خەڵک، بەدڵنیاییەوە خەڵک هەر بەوەوە ناوەستێت و دەچێت بۆ ڕووخاندنی تەواوی حکومەت. جگە لەوەی کە هەر جۆرە کودەتایەک ڕەنگە ببێتە هۆی ناکۆکی نێوان هێزە چەکدارە جیاوازەکانی خودی حکومەت. وا نییە هەموو فراکسیۆنەکانی حکومەت لە ژێر چەتری فڵان ژەنەڕاڵ یان فڵان لیوا یەک بگرن. ئێستا چەسپی حکومەت خامنەییە. ئەگەر خامنەیی بڕوات، حکومەت دەبێت بەهەزار پارچەوە.

هەرچۆنێک سەیری بکەیت، من پێموانییە ئەم دەسەڵاتە بە کودەتا لانابرێت. لەوانەیە دەست بە جۆرێک لە حوکمڕانی سەربازی بکات، بەڵام بە بڕوای من خەڵک ئابڕوی دەسەڵاتی سەربازی دەبات و پشتگوێی دەخات.

خەلیل کەیوان: سیاسەتی زلهێزە جیهانی و ناوچەییەکان بە تایبەت رۆژئاوا و ئەمریکا چییە و چۆن دەتوانن کاریگەرییان لەسەر دروست بکەن؟

حەمید تەقوایی: تەنیا بە دەسەڵاتی شەقام و دەسەڵاتی خەڵک و ناوخۆی ئێران و دەرەوە دەکرێت کاریگەری لەسەر حکومەتەکان دروست بکرێت و لە ئێستادا کاریگەرییەکانی دەبینین. تەنیا بە هۆی فراوانبوونی خەبات لە ئێران و رەنگدانەوەی لە دەرەوەی وڵات،

ئەگەر بینیتان ئێستا حکوومەتەکانی ڕۆژئاوا باس لە مەحکووم کردنی کۆماری ئیسلامی دەکەن، یاخود لە مەجلیسەکان بە یادی مەهسا بە خولەکێک بێدەنگن، یان بە ڕوونی ڕایدەگەیەنن کە مافی مرۆڤ لە ئێران پێشێل دەکرێت و خەڵک ئەم حکومەتەی ناوێت و هتد. لە دیموکراسییەکانی ڕۆژئاوادا دەنگی خەڵک یەکێکە لە نیشانەکانی هەڵوێستگیرییە، بە تایبەت پەرلەمانتاران و بەرپرسە هەڵبژێردراوەکان. دەسەڵاتداران دەبینن ئەگەر کەسێک لە پاڵ کۆماری ئیسلامی بوەستێت دەنگەکانی لەدەست دەدات. هەر بەم هۆیەشەوە خۆیان لە کۆماری ئیسلامی دوور دەخەنەوە و بە شێوەی زارەکی ئیدانەی دەکەن. تائێستا ئیجرائاتیان نەکردووە و پێویستە ئەمە ببینرێت، بەڵام ئەم هەڵوێستانە دەسکەوتی شۆڕشی ئێران و خەباتی خەڵک و پاڵپشتی خەباتی خەڵکە لە خودی وڵاتانی ڕۆژئاوادا. من پێم وایە لە قۆناغی یەکەمدا ئەم حکومەتانە هەوڵ دەدەن کەمێک لەو ڕاستییە وەربگرن کە ئێستا کۆماری ئیسلامی لە ژێر گوشاردایە بە ئەوەی لە دانوستان و مامەڵەکانیاندا دەستی باڵایان هەبێت و خاڵی زیاتریان دەست بکەوێت. ئەم جۆرە حیسابکردنە ئێستا لە پشت ئەم جۆرە جووڵانەوەیەوەیە. بە نموونە لە حاڵەتی (JCPOA) بەرجام بە لەبەرچاوگرتنی ئەو گوشارانەی کە ئێستا لەسەر کۆماری ئیسلامین، دەتوانن خاڵی زیاتریان دەست بکەوێت، بەڵام بەبێ گوێدانە حیساباتی ئەوان، پشتیوانی لە خەباتەکانی گەلی ئێران و ئیدانەکردنی ئاشکرای حکوومەتەکان لە کۆماری ئیسلامی دەسکەوتێکی بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی خەڵکە، ئێران فاکتەری گوشارە بە سەر کۆماری ئیسلامی. بە تایبەت کە ئەم جۆرە حیساباتی دیپلۆماسی بە خێرایی ئاڵۆز دەبێت. بەسە کە ئەم شۆڕشە بە چەند هەفتەیەکی دیکە بەردەوام بێت بە ئەوەی حکومەتەکانی ڕۆژئاوا ناچاربن هەڵوێستی بەهێزتر و ڕوونتر بگرنەبەر و فەرمانی ڕێوشوێنی کاریگەرتر لە دژی کۆماری ئیسلامی بکەن.
ئەمڕۆ هەلومەرجەکان تا ڕادەیەک لەبارن بۆ پەنانی حکومەتەکان و دامەزراوە نێودەوڵەتییەکان بە ڕەتکردنەوە و بایکۆتی کۆماری ئیسلامی. ئەم گوتارە دەبێ لە هەموو وڵاتاندا سووتەمەنی پێ بدرێت کە کۆماری ئیسلامی نوێنەری خەڵکی ئێران نییە، بکوژی ئەوانە و پێویستە داوا لە هەموو حکومەتەکان بکرێت بایکۆتی بکەن.
ئێمە دەمانەوێت حکومەتەکان باڵیۆزخانەکانی کۆماری ئیسلامی دابخەن و پەیوەندی سیاسی و وەرزشی و هونەری لەگەڵ ئەم حکومەتە ببڕن. واتە ڕێک ئەوەی لە ڕژێمی ئاپارتایدی باشووری ئەفریقادا ڕوویدا. سەرەتا حکومەتەکان بە شێوەیەکی لائوبالانە هەڵسوکەوتیان دەکرد، بەڵام بزووتنەوەکە لە باشووری ئەفریقا ئەوەندە بەهێز و دینامیکی بوو کە ناچار بوون هەڵوێستێکی توند لە دژی حکومەتی ئەفریقای

باشوور بگرن و بۆ داهاتوو و کورسی خۆیان بایکۆتی بکەن. لە دەسیەی کۆماری ئیسلامیشدا دەبێ ئەمە ڕووبدات و پێم وایە دەخۆکە بەم ئاراستەیە دەڕوات.

خەلیل کەیوان: بابەتێک کە سەرنج ڕادەکێشێت و بەردەوام قسەی لەسەر دەکرێت ئەوەیە کە لەم بارودۆخەی ئێستادا ڕاپەڕینی شۆڕشگێڕانەی خەڵک سەرکردەیەکی دیاریکراوی نییە. ئایا ئەم شۆڕشە بەبێ ڕابەرایەتی دەتوانێت سەربکەوێت؟ ڕابەرایەتی چۆن دروست دەبێت؟

حەمید تەقوایی: بێگومان شۆڕش پێویستی بە هێزێکی پێشەنگ هەیە، بەڵام ئەمە هێشتا لە سەرەتای ڕێگادایین، لە قۆناغێکدایین کە شۆڕش شکۆ دەگرێت و خەڵك ڕێکدەخەن و دەنێ گۆڕەپانەکە. بە بڕوای من سەرکردایەتی شۆڕش لەگەڵ خودی شۆڕش لەدایک دەبێت و لە پرۆسەی شۆڕشدا بەرز دەبێتەوە. سەرکردایەتی هیچ شۆڕشێک پێشوەخت نازانرێت. لە پرۆسەی شۆڕشدا دیاری دەکرێت. بۆ نموونە لە چەند مانگی کۆتایی شۆڕشی ڕووسیادا، بەلشەفییەکان دەستی سەرەوەیان بەدەست هێنا و ڕابەرایەتیان گرتەدەست. لە هەموو شۆڕشەکاندا کەم تا زۆر وەک یەک بووە، سەرکردایەتی شۆڕش لە پرۆسەی شۆڕشدا دروست دەبێت.

بێگومان ئەمە لەسەرتادا بەبێدەنگی ڕونادات. حیزب و هێزی ڕێکخراو لە کۆمەڵگادا هەن کە لە زۆر پێش شۆڕشەوە چالاکن. هەروەها لە ماوەی شۆڕشدا ئەو حیزبانە هەوڵ دەدەن کاریگەری لەسەر پرۆسەی شۆڕش بکەن و بۆ پێشەوەی بەرن بەرەو ئامانجەکانیان. چارەنووسی شۆڕش، سەرکەوتن یان شکست و شێواندنی بە تەواوی بەستراوەتەوە بە ڕۆڵی حیزبەکانەوە لە شۆڕشدا.

هەروەها پێویستە ئەوە لەبەرچاو بگیرێت کە لە هەلومەرجی شۆڕشگێڕانەدا کۆمەڵگا زیاتر و توندڕەوتر دەبێت و حیزبەکانی ئۆپۆزسیۆن زیاتر و زیاتر ڕوو لە چەپ دەکەن. ئەمڕۆ ئێمە شاهیدی ئەمەین. ئەمڕۆ هەموو لایەنێک، هەموو ئۆپۆزسیۆنێک، بانگ کراوە بۆ ڕووخاندن. تەنانەت ئەو لایەنانەی کە تا چەند مانگێک لەمەوبەر باسیان لە ڕووخاندنەکە نەکردووە، وتیان گواستنەوە، وتیان ڕووخاندن – هێشتا هەندێک هێز هەمان شت دووبارە دەکەنەوە – زۆربەیان دەبێت هەڵوەستێکی ڕادیکاڵتر بگرنەبەر. بەم مانایە خودی شۆڕش وەک چۆن ڕووخسار و هونەرمەند و ناوداران ڕادیکاڵتر و چەپتر دەکات، حیزبەکانیش بەرەو چەپ پاڵ دەنێت.

خەلیل کەیوان: باست لە ڕۆڵی حیزبەکان کرد لە پرۆسەی رووخاندندا. هەروەها لە هەندێک شرۆڤەکار دەبیستین کە ئەو قۆناغە قۆناغێکە کە حیزبەکان ڕۆڵ دەگێڕن و بەرەبەرە زیاتر دەبنە بەرچاو. وێنەی خۆت چییە لەسەر ئەو پرۆسەیەی کە لە پێشە و ئەو ڕۆڵەی کە حیزبەکان و بە تایبەت حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری دەتوانن بیگێڕن؟

حەمید تەقوایی: خودی شەش نیشاندەرەکە بۆ ئەوەی خەڵک باش لە خراپ جیا بکەنەوە. حیزب هەن کە ماوەیەکی زۆرە چالاکن، لە دەرەوە و ناوخۆی وڵات چالاکن، بەڵام ماوەیەک لایەنی سەوزەکان بوون، لە سەردەمێکدا لایەنگری ریفۆرمخوازەکانی تر بوون یان پەیوەندییان بە بزووتنەوەی وەنەوشەییەوە کرد، ئەو پارتانەی کە لە بیرکردنەوەیاندا شەش واتە پشێویی .وە ئاژاوە و ناڕێکییە ، ئەم جۆرە حیزبانە ئەمڕۆ بانگەشەی شۆڕشگێڕی دەکەن ! ئەمڕۆ ئەو حیزبانە لە ژێر کاریگەریدان، لە ژێر فشاری شەقامدان و بۆ ئەوەی لە دەرەوە نەهێڵرێنەوە، بۆ ئەوەی نەبنە پەراوێز، دەبێت خۆیان لەگەڵ خەڵکی شۆڕشگێڕ نیشان بدەن. بەڵام پێم وایە کۆمەڵگا هەڵبژاردەی دروست دەکات.

نیشاندەری کۆمەڵگا تەنیا هەڵوێستی ئێستای حیزبەکان نییە، بەڵکو حیزبەکان تا چەند لە تۆمارەکانیاندا و لە مێژووی چالاکییەکانیاندا دژی تەواوی کۆماری ئیسلامی وەستاون و تا چەند سیاسەت و ستراتیژەکانیان بنیات نراوە لەسەر شۆڕشێکی ژێرەوژورکەری دژی تەواوی سیستەمەکە هەبووە.

ئەو هێزە ڕادیکاڵەی کە جەمسەری پێچەوانەی تەواوی کۆماری ئیسلامییە و نەک هەر ئەمڕۆ بەڵکوو لەو ڕۆژەدا کە وەهمی دووانەیی هێشتا لە کۆمەڵگادا زاڵ بوو، بە تایبەت لە ئۆپۆزیسیۆنی ڕاستدا، وەهمی سەوز و وەنەوشەیی، لە دژی ڕاوەستا بزووتنەوە و هتد دژی وەستانەوە، بەڕای من دەتوانێ لەم دۆخەدا ڕۆڵێکی گرنگ بگێڕێت.

خاڵی سەرەکی ئەوەیە کە لە کاتی شۆڕشدا هەموو کۆمەڵگا زیاتر و زیاتر بەرەو چەپ دەگۆڕێت و هەر بۆیەش ئەو حیزبە ڕادیکاڵەی کە نوێنەرایەتی چەپترینەکان دەکات، واتە قووڵترین ڕەخنە و قووڵترین ناڕازایەتی بەرامبەر بە هەموو سیستەمەکەیە، قازانج دەکات کاریگەری زیاتر لە کۆمەڵگادا دەبێت و دەبێتە خۆشەویستی جەماوەر.

لەم قۆناغەدا دەتوانین ڕاستی دروشم و سیاسەتەکانمان و بەها ڕادیکاڵ و مرۆییەکانمان و خواستراوی و جێبەجێکردنی بە کۆمەڵگا نیشان بدەین تا دەتوانین.ڕەخنەی قووڵ لە بێ مافی و نایەکسانی، ڕەخنەی قووڵ لە هەژاری، ڕەخنەی قووڵ لە سەرکوت، ڕەخنەی قووڵ گرتن لە هەر جۆرە حکومەتێکی سەروخۆیەکی یەکبگرن و کۆببنەوە بۆ ئەوەی دامەزراوە و ڕێکخراوە جەماوەری و خەڵکییەکان بەم ئاڕا ڕادیکاڵە تەیار بکرێن و بتوانین گورزی کۆتایی لە حکومەت بدەین.

ئێمە هەمیشە جەختمان لەوە کردووەتەوە کە دەکرێت ئەم دەسەڵاتە بە زەبری مانگرتن و خۆپیشاندان بڕووخێنرێت. ئێمە هەمیشە وتمان ئەم حکومەتە فراکسیۆنێکی خراپتر و باشتری نییە، سەوز و وەنەوشەیی و ڕەش هەموویان وەک یەکن. ئێمە هەمیشە جەختمان لەسەر ڕووخاندنی

تەواوی سیستمی کۆماری ئیسلامی کردووەتەوە، هەمیشە وتوومانە کە هەڵاواردن لە دژی ژنان، حیجاب، و ئاپارتایدی سێکسی پرسێکی گرنگی کۆمەڵگای ئێران و پاژنەی ئەکیلی کۆماری ئیسلامییە و ئەمەش مژدەدەر بووین لە شۆڕشی ژنان. ئەمە هێزمان لە دەوری ئەم ئاڵایە کۆکردەتەوە، هەڵمەتی جۆراوجۆرمان لە دژی لە سێدارەدان، دژی بەردبارانکردن، دژی بێ مافی ژنان، بۆ ئازادکردنی زیندانیانی سیاسی، بۆ بەرگریکردن لە مافی منداڵان، لە بەرگریکردن لە ئاوارەکان و هتد ڕێکخستووە، لەگەڵ دامەزراوەی چالاک و کاریگەر لە دەوروبەری وە ئەمە لە خەباتی مەیدانیدا، لە بزووتنەوەی کرێکاری، لە بزووتنەوەی مامۆستایان، لە بزووتنەوەی خانەنشینان، لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی ژنان، لە بزووتنەوەی دادگاییکردن و هتد چالاک بووین. ئەمڕۆ دەبینین کە کۆمەڵگا لەسەر پێوەرێکی ملیۆنان وەڵامێکی ئەرێنی دەداتەوە بە هەموو ئەم دروشم و داخوازی و ئامانجانەی کە لە سەرەتای دامەزراندنی حیزبەکەمانەوە بووەتە جێگەی سەرنجی خەبات و تێکۆشانی حیزبەکەمان.

خاڵێکی دیکە ئەوەیە کە پرۆسەی شۆڕش هاوکات و هاوتەریب لەگەڵ سەرهەڵدانی حیزبە شۆڕشگێڕ و ڕادیکاڵەکان، پێکهێنانی ڕێکخراوی خەباتی جەماوەریی لەگەڵدایە. کۆمیتە، سشوراکان، ئۆرگانی ڕێکخستنی گەڕەک، کۆمیتەی مانگرتن و هاوشێوەکانی لە ناخی شۆڕشدا پێکدێن. لە ئێستادا گەنجان سەرقاڵی پێکهێنان و بانگهێشتکردن و کۆکردنەوەی لیژنەکانن بۆ ڕێکخستنی هەڵمەت لە گەڕەکەکان. ئەم ڕێکخراوانە لە زانکۆکان و لە کارگەکان و تەنانەت لە قوتابخانەکاندا دروست دەبن. ئەم دەزگا و ڕێکخراوانەش بەرهەمی شۆڕشن. ئەم ڕێکخراوانە مەیلی بەرەو ئەو حیزب و هێزە دەبەن کە هەمیشە نوێنەرایەتی ڕادیکاڵترین و قووڵترین ڕەخنەی لە تەواوی بارودۆخی ئێستای کردووە.

ئەمە چەندین ساڵە پێش ئێستا مانیفێستی شۆڕش و ڕووخانمان بڵاوکردەوە. ئەو بەیاننامەیەدا، بڕگەکانی ئەو بەیاننامەیە، لە پێوەرە باشەکانن بۆ جیاکردنەوەی چاک لە خراپ. لە نێو هێزەکانی ئۆپۆزسیۆندا بەردەوام جەخت لەوە دەکەینەوە کە پێویستە خەڵک خۆی بە ڕێکخراوەکانی خۆی بێتە پێشەوە و بە ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامی دەسەڵات بگرێتە دەست و ئەو حیزبانەی کە ئەمە دەڵێن، ئەو حیزبانەی کە ئەم ئاڵایەیان هەڵکردووە، پێموایە چانسێکی زۆریان هەیە بۆ ئەوەی ڕۆڵێکی گرنگ بگێڕن لەم پێشهاتانە و پرۆسەی شۆڕشدا. کۆمەڵگا ڕادیکاڵترین لایەنەکان بانگ دەکات بۆ مەیدان و بۆ ڕابەرایەتی، ئەمەش ئامادەین ئەم ڕۆڵە بگێڕین.

خەلیل کەیوان: کۆمەڵگا پێی وایە کۆماری ئیسلامی دەڕوات. با بیخەینە بەرچاومان کە کۆماری ئیسلامی کەوتووە. دوای ڕووخاندنەکە

دۆخەکە چۆن دەبێت؟ هەندێک باسی ڕیفراندۆم و دەستوور دەکەن؟ ڕای ئێوە چییە؟ حکومەتی داهاتوو چۆن دیاری دەکرێت؟

حەمید تەقوایی: لە سەردەمێکدا پارتە ئۆپۆزسیۆنە ڕاستڕەوەکان پێشنیاری ڕیفراندۆم و دەستووریان کرد وەک بەدیلێک بۆ ڕووخاندن. ئێستاش هەر هەمان شتە. بەڕای من ئەمانە نە ڕێگا بە کەس نیشان ئەدەن، نە پەیوەندییان بە شۆڕشی نێوان خەڵک و حکومەتەوە هەیە. خودی شۆڕشی ئێستا وەڵامێکی یەکلاکەرەوەیە بۆ پلانەکانی وەک ڕیفراندۆم بۆ "گواستنەوە" لە دۆخی ئێستاوە.

ته نانه ت له و شوێنانه ی باس له سه ر دیاریکردنی حکوومه ت له دوای رووخاندنی کۆماری ئیسلامییه ، ریفراندۆم و ده ستوور و هتد، جۆر و سیاسه ته کانی حکومه تی داهاتوو دیاری ناکه ن.

ئێمە جەخت لەسەر دەسەڵاتی ڕاستەوخۆی خەڵک دەکەینەوە لە داڕشتنی سیستەمی داهاتوودا. لە سەردەمی شۆڕشدا، لە پرۆسەی شۆڕشدا ئۆرگانی خەباتی خەڵک لە کۆمەڵگادا دروست دەبن. خەڵک ڕێکدەخرێن و دەسەڵات بەکاردەهێنن بۆ ڕووخاندنی حکومەت. لەم پرۆسەیەدا شورا و ڕێکخراوی وەک شورا پێکدێن و خەڵک دەبێت لە ڕێگەی ئەو ڕێکخراوانەوە حکومەت و سیستەمی داهاتوو لە قاڵب بدەن. نابێ خەڵک دوای ڕووخانی حکومەت بچنەوە ماڵەوە و حیزبەکان لەسەریان حکومەت پێکبهێنن.

هەر جۆرە هەڵبژاردنێك هەیە، ئەگەر ریفراندۆم پێویست بوو، یان دەستوور پێویست بوو، دەبێت خەڵکی ڕێکخراو ڕۆڵی سەرەکی هەبێت. نەک لە لوتکەی سەری خەڵکەوە ڕابگەیەنین کە کۆماری ئیسلامی نەماوە، ئێستا بڕۆنەوە ماڵەوە، ئەرکتان پێ دەسپێرین، مەجلیسی دامەزرێنەرتان بۆ دروست دەکەین، دەستوورتان بۆ دەنوسین. ئەمەش نابێت قبوڵ بکرێت و نابێت ڕێگە بدرێت. لەم قۆناغەدا دەتوانین ڕاستی دروشم و سیاسەتەکانمان و بەها ڕادیکاڵ و مرۆییەکانمان و خواستراوی و جێبەجێکردنی بە کۆمەڵگا نیشان بدەین تا دەتوانین.و نایەکسانی، ڕەخنەی قووڵ لە هەژاری، ڕەخنەی قووڵ لە سەرکوت، ڕەخنەگرتنی قووڵ لە هەر جۆرە حکومەتێکی سەروخۆیەکی، یەکبگرن و کۆببنەوە بۆ ئەوەی دامەزراوە و ڕێکخراوە جەماوەری و خەڵکییەکان بەم ئاڕا ڕادیکاڵە تەیار بکرێن و بتوانین گورزی کۆتایی لە حکومەت بدەین.

ئێمە هەمیشە جەختمان لەوە کردووەتەوە کە دەکرێت ئەم دەسەڵاتە بە زۆری مانگرتن و خۆپیشاندان بڕووخێنرێت. ئێمە هەمیشە وتمان ئەم حکومەتە فراکسیۆنێکی خراپتر و باشتری نییە، سەوز و وەنەوشەیی و ڕەش هەموویان وەک یەکن. ئێمە هەمیشە جەختمان لەسەر ڕووخاندنی تەواوی سیستەمی کۆماری ئیسلامی کردووەتەوە، هەمیشە وتوومانە کە هەڵاواردن لە دژی ژنان، حیجاب، و ئاپارتایدی سێکسی پرسێکی گرنگی

کۆمەڵگای ئێران و پاژنەی ئەکیلی کۆماری ئیسلامییە و ئەمەش مژدەدەر بووین لە شۆڕشی ژنان. ئەمە هێزمان لە دەوری ئەم ئاڵایە کۆکردۆتەوە، هەڵمەتی جۆراوجۆرمان لە دژی لە سێدارەدان، دژی بەردبارانکردن، دژی بێ مافی ژنان، بۆ ئازادکردنی زیندانیانی سیاسی، بۆ بەرگریکردن لە مافی منداڵان، لە بەرگریکردن لە ئاوارەکان و هتد ڕێکخستووە، لەگەڵ دامەزراوەی چالاک و کاریگەر لە دەوروبەری وە ئەمە لە خەباتی مەیدانیدا، لە بزووتنەوەی کرێکاری، لە بزووتنەوەی مامۆستایان، لە بزووتنەوەی خانەنشینان، لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی ژنان، لە بزووتنەوەی دادگاییکردن و هتد چالاک بووین. ئەمڕۆ دەبینین کە کۆمەڵگا لەسەر پێوەرێکی ملیۆنان وەڵامێکی ئەرێنی دەداتەوە بە هەموو ئەم دروشم و داخوازی و ئامانجانەی کە لە سەرەتای دامەزراندنی حیزبەکەمانەوە بووەتە جێگەی سەرنجی خەبات و تێکۆشانی حیزبەکەمان.
خاڵێکی دیکە ئەوەیە کە پرۆسەی شۆڕش هاوکات و هاوتەریب لەگەڵ سەرهەڵدانی حیزبە شۆڕشگێڕ و ڕادیکاڵەکان، پێکهێنانی ڕێکخراوی خەباتی جەماوەریی لەگەڵدایە. کۆمیتە، شورا، ئۆرگانی ڕێکخستنی گەڕەک، کۆمیتەی مانگرتن و هاوشێوەکانی لە ناخی شۆڕشدا پێکدێن. لە ئێستادا گەنجان سەرقاڵی پێکهێنان و بانگهێشتکردن و کۆکردنەوەی لیژنەکانن بۆ ڕێکخستنی هەڵمەت لە گەڕەکەکان. ئەم ڕێکخراوانە لە زانکۆکان و لە کارگەکان و تەنانەت لە قوتابخانەکاندا دروست دەبن. ئەم دەزگا و ڕێکخراوانەش بەرهەمی شۆڕشن. ئەم ڕێکخراوانە مەیلی بەرەو ئەو حیزب و هێزە دەبەن کە هەمیشە نوێنەرایەتی ڕادیکاڵترین و قووڵترین ڕەخنەی لە تەواوی بارودۆخی ئێستای کردووە.
ئێمە چەندین ساڵ پێش ئێستا مانیفێستی شۆڕش و ڕووخانمان بڵاوکردەوە. ئەو میساقە، بڕگەکانی ئەو میساقە، لە پێوەرە باشەکانن بۆ جیاکردنەوەی چاک لە خراپ. لە نێو هێزەکانی ئۆپۆزسیۆندا بەردەوام جەخت لەوە دەکەینەوە کە پێویستە خەڵک خۆی بە ڕێکخراوەکانی خۆی بێنە پێشەوە و بە ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامی دەسەڵات بگرێتە دەست و ئەو حیزبانەی کە ئێمە دەڵێن، ئەو حیزبانەی کە ئەم ئاڵایەیان هەڵکردووە، پێموایە چانسێکی زۆریان هەیە بۆ یاریکردنی ڕۆڵێکی گرنگ بگێڕن لەم پێشهات و پرۆسە شۆڕشگێڕانەدا. کۆمەڵگا توندڕەوترین لایەنەکان بانگ دەکات بۆ مەیدان و بۆ ڕابەرایەتی کردن، ئێمەش ئامادەین ئەم ڕۆڵە بگێڕین.
خەلیل کیوان: کۆمەڵگا پێی وایە کۆماری ئیسلامی دەڕوات. با بیخەینە بەرچاومان کە کۆماری ئیسلامی کەوتووە. دوای ڕووخاندنەکە دۆخەکە چۆن دەبێت؟ هەندێک باسی ڕیفراندۆم و دەستوور دەکەن؟ ڕای ئێوە چییە؟ حکومەتی داهاتوو چۆن دیاری دەکرێت؟

حەمید تەقوایی: لە سەردەمێکدا پارتە ئۆپۆزسیۆنە ڕاست□و□کان پێشنیاری ڕیفراندۆم و دەستووریان کرد وەک بەدیلێک بۆ ڕووخاندن. ئێستاش هەر هەمان شتە. بەڕای من ئەمانە نەڕێگا بە کەس نیشان ئەدەن، نە پەیوەندیان بە شەڕی نێوان خەڵک و حکومەتەوە هەیە. خودی شۆڕشی ئێستا وەڵامێکی یەکلاکەرەوەیە بۆ پلانەکانی وەک ڕیفراندۆم بۆ "گواستنەوە" لە دۆخی ئێستاوە.

ته نانه ت له و شوێنانه ی باس له سه ر دیاریکردنی حکوومه ت له دوای رووخاندنی کۆماری ئیسلامییه ، ریفراندۆم و ده ستوور و هتد، جۆر و سیاسه ته کانی حکومه تی داهاتوو دیاری ناکه ن.

ئێمە جەخت لەسەر دەسەڵاتی ڕاستەوخۆی خەڵک دەکەینەوە لە داڕشتنی سیستەمی داهاتوودا. لە سەردەمی شۆڕشدا، لە پرۆسەی شۆڕشدا ئۆرگانی خەباتی خەڵک لە کۆمەڵگادا دروست دەبن. خەڵک ڕێکدەخرێن و دەسەڵات بەکاردەهێنن بۆ ڕووخاندنی حکومەت. لەم پرۆسەیەدا شورا و ڕێکخراوی وەک شورا پێکدێن و خەڵک دەبێت ل□□□□گ□ی ئەو ڕێکخراوانەوە حکومەت و سیستەمی داهاتوو لە قاڵب بدەن. نا بێ خەڵک دوای ڕووخانی حکومەت بچنەوە ماڵەوە و حیزبەکان لەسەر سەریان حکومەت پێکبهێنن.

هەر جۆره هەڵبژاردنێك هەیە، ئەگەر ریفراندۆم پێویست بوو، یان دەستوور پێویست بوو، دەبێت خەڵکی رێکخراو رۆڵی سەرەکی هەبێت. نەک لە سەر سەری خەڵکەوە ڕایبگەیەنین کە کۆماری ئیسلامی نەماوە، ئێستا بڕۆنەوە ماڵەوە، ئەرکتان پێ دەسپێرین، مەجلیسی دامەزرێنەرتان بۆ دروست دەکەین، دەستوورتان بۆ دەنوسین. ئەمەش نا بێت قبوڵ بکرێت و نا بێت ڕێگەی پێ بدرێت.

لە ساڵی ١٩٧٩دا هەمان شت □ویدا. ئەگەر لەبیرتان بێت بەنی سەدر بەهەمان تۆنی لۆمپنی خۆی هات و وتی شورە پورە پاک کراوەتەوە و بە کرێکارەکانی وتووە بڕۆنە سەر کار هەموو شتێک چاک دەکەینەوە. بەڵام ئەمجارە کۆمەڵگا ئەمە قبوڵ ناکات و نا بێت قبوڵی بکات. لە شۆڕشی ساڵی ١٩٧٩دا خەڵک بە سا دەیی قبوڵیان نەکرد. شۆڕش بە ڕاپەڕینی بەهمەن کۆتایی نەهات، بەڵکو نزیکەی سێ ساڵی خایاند تا ٣٠ی خەرمانان ٦٠ی خەرمانان، تا توانیان لە کۆمەڵگادا لێبدەن و شمشێرێک لە دژی دەربکێشن و لە سەرووی سەری خەڵکەوە بڕیاریان بۆ بدەن. کۆمەڵگا خەریکە دەکوڵێت. لەو ماوەیەدا لە هەموو شوێنێک شورا دروستکرا بوو، زانکۆکان بەدەست هێزە چەپەکانەوە بوون، کوردستان شانازی دەکرد و حکوومەتی خومەینی قبوڵ نەدەکرد، هەروەها کرێکارانی کەرتە جیاوازەکان دەیانویست دەست بەسەر کارگەکەدا بگرن و بەڕێوەی ببەن.

شۆڕش دەبێت حکومەتی داهاتوو لەسەر شانی ئەم خەڵکە بنیات بنێت کە لە سەردەمی شۆڕشدا ڕێکخراون. ئەمە قسەی ئێمەیە، ئەمە قسەی

حیزبەکەمانە. من پێم وایە ئەمە پێویستی ئەم شۆڕشەیە، پێویستییەکی ئەم شۆڕشەیە کە خەڵک خۆی دەسەڵات بگرێتە دەست. خەڵک و ڕێکخراوە جەماوەرییەکان، ئیرادەی ڕاستەوخۆی خەڵک، بناغەی سیستەم و حکوومەتی داهاتوو بن.

پێویستە جەخت لەسەر خاڵێکی دیکە بکرێتەوە. دیاریکردنی حکوومەتی داهاتوو کاتێک دەبێتە پرسێکی سەرەکی کە کۆماری ئیسلامی لە لایەن شۆڕشی خەڵکەوە ڕووخێنرابێت. وە ئەمەش مانای ئەوەیە کە شۆڕش فراوان بووە، قووڵتر بووەتەوە و لەم پرۆسەیەدا ڕابەرایەتی خۆی پێکهێناوە. ئەم هێزە ڕابەرایەتیە تەنانەت دوای ڕووخاندنیش ڕۆڵێکی جەوهەری دەگێڕێت لە داڕشتنی سیستەمی داهاتوودا. ئەو حیزبەی کە ڕێبەری ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامی بێت لە داڕشتنی حکوومەت و سیستەمی داهاتوودا پێشەنگی خەڵک دەبێت.

ئەگەری ئەوە هەیە ڕێفراندەم پێویست بێت بۆ بە فەرمی کردنی سیستەمی داهاتوو، هەروەها دەبێت دەستووریش بنووسرێت، بەڵام ئەو حیزبەی لە سەردەمی شۆڕشدا لەگەڵ بەختی باشی کۆمەڵگادا کۆبووەوە و کاریگەریی پەیدا کرد، جەماوەریی پەیدا کرد و ڕابەرایەتی شۆڕشی کرد، وتارەکە و پێگەی ئەو حیزبە لە پرۆسەی دامەزراندنی و بە فەرمی کردنی سیستەم و حکوومەتی داهاتووشدا لەگەڵ بەختی کۆمەڵگادا کۆدەبێتەوە و لەلایەن جەماوەری خەڵکەوە قبووڵ دەکرێت. ئێمە هەوڵ دەدەین ئەو حیزبە بین و خاڵی ئەمە ئەوەیە کە سیستەمی داهاتوو لەسەر بنەمای شوورا و ئیرادەی ڕاستەوخۆی خەڵک لە ڕێگەی ئەم ڕێکخراوە جەماوەریانەوە بێت.

خە ڵك نە ك هە ر هە موو بە رپرسە كان هە ڵبژێرن، بە ڵكو هە ر كا تێك بیانە وێت بتوانن لە كاریان دوور بخە نە وە و بە رپرسانی تریش هە ڵبژێرن. سیستەم و حکومەتێک دەتوانێت کۆمەڵگا بەرەو ئازادی و ڕزگاری ببات کە پشت بە شوورا و ڕێکخراوەکانی خەڵک دەبەستێت وەک شوراکانی خەڵک. ئەمجارەیان نابێت ڕێگە بدەین هەندێک کەسی تر بڕیار بۆ خەڵک بدەن. ئەم یارییە کە لە سەدەی ڕابردوودا دوای هەموو ڕاپەڕین و شۆڕشێکی جەماوەری دووبارە بووەتەوە، دەبێت تەواو بێت. ئەمجارەیان دەبێت خەڵک خۆی، ئەو خەڵکەی لە شوراکاندا ڕێکخراون، فەرمانڕەوایی بکەن. دروشمی حیزبەکەمان ئەوەیە: هەموو دەسەڵات بۆ خەڵک. تەنها بە ڕێگەیان و مومارەسەکردنی ئیرادەی ڕاستەوخۆی خەڵکە کە دەتوانین شۆڕش بگەیەنینە سەرکەوتن و ڕزگاری و ئازادی و یەکسانی و خۆشگوزەرانی بۆ هەموو مرۆڤەکان، بە هەموو هاوڵاتیان دابین بکەین.

٦ی ئۆکتۆبەری ٢٠٢٢

٢٠٢٢\١٠\١١ وەرگێڕدراوەتە سەرزمانی کوردی

سەدر لە نێوان ئەجەلی سیاسی و دامێنی گەندەڵکاران،.. جبار عبداللە مهاجر

دوای سەرکەوتنی حزبەکەی سەدر لە گەڕی هەڵبژاردنەکانی عیراق کە بەدەنگی زۆرینە پلەی یەکەمی بەدەست هێنا، ئەم سەرکەوتنە بوە هۆی ڕاسپاردنی حزبەکەی موقتەدا سەدر بۆ دروستکردنی حکومەتێکی شیعی سوونی کوردی بە دەرباز بوونی عیراق لەو تەنگژە سیاسیەی کە ئیستا تێی کەوتووە، بەڵام دوای چەندین دانیشتن و گفتوگۆ هیچ ئەنجامێکی وا نەهاتەتە ئاراوە جێگای دڵخۆشی هاوڵاتیان بێت، هەموویان لەسەر ئەساسی مانەوە لە پۆستەکانیان لە هەوڵی بەردەوام دان، حزبە سیاسیەکانی عێراق گرێدراوی دەستی دەوڵەتانی دراوسێن بەتایبەتی ئێران و سعودیە، ئەو دوو دەوڵەتە مێژوویەکی دوورو درێژیان هەیە لە دژایەتی کردن لەگەڵ یەکتری، سعودیە نایەوێت دەوڵەتێکی شیعی ئێرانی دروست بێت لە عیراق، بەهێز بوونی ئێران لە ناوچەکە دەبێتە مەترسیەکی گەورە بۆ سەر پێگەی سعودیە، دوو حزبی شیعە مەزهەب بوونەتە هۆکاری دروست بوونی ئەو ئاڵۆزیانە، ئەویش حزبەکەی مالکی و موقتەدا سەدرن، ئەوەی لێرە دەمانەوێت ئاماژەی پێ بکەین حزبی براوەی هەڵبژاردنەکانە کە موقتەدا سەدر ڕابەرایەتی دەکات، نیەتی موقتەدا سەدر کەس سەرەدەری لە دەرناکات، لەلایەک نایەوێت لەگەڵ هەندێ کەس و لایەن کۆببێتەوە و لەلایەکی تریش خۆی دەڵێت” ئەو خۆپیشاندانانە بۆ نەهێشتنی گەندەڵکارانە، لێکدانەوە بۆ هەردوو دیوو خەتەرناکە، واتا بەو مانایە بێت هیچ حکومەتێک تەشکیل نابێت، ئەگەر هاتوو ئەو لێکدانەوە ڕاست بێت شەڕێکی ناوخۆیی هەڵدەگیرسێت و ئەوەی زەرەرمەندی یەکەم دەبێت موقتەدا سەدە دەبێت، بەو پێیە ئەو پێگە جەماوەریەی نامێنێت کە پێشتر هەیبووە، حزبێک خاوەنی ٨٠ کورسی پەرلەمانی بێت توانای گفتوگۆی موقنعی نەبێت چۆن دەتوانێت دەستی گەندەڵکاران ببڕێت، دواتر ئەوەی سەدر و جەماوەرەکەی دەیکەن جگە لە زەرەر گەیاندن بە موڵکی گشتی هیچ شتکی تر نیە، دەسگرتن بەسەر بینای پەرلەمان ئەو پەڕی ترسنۆکانەی سەدر پیشان دەدات، گوتارەکان و ڕەفتارەکانی موقتەدا پێمان دەڵێن” تەنها من

ڕا بەرایەتی عیراق دەکەم کەسی تر بەی نیە ئەو ڕێگایە بگرێتەبەر، ٪۹۰ ئەو سیاسەتەی لە عیراق پەیڕەو دەکرێت شکستخواردووە ئەستەمە حزبێکی تر لە پێدا دروست ببێت و لەماوەیەکی کەمی تەمەنی بتوانێت ئەو سیاسەتە ڕاست بکاتەوە، هاوڵاتیانیش بێزار بوون لەو فلیمە بە سەروبەرە نە سەرتایەکی باشی هەیە کۆتایەکەشی لە پێکا دەبێت، هاوڵاتیان ڕێژانە بەدەم چارەسەریەکان سەیریان دەکەن بەڵام ئەوان ئامادەنین کۆتایی بەو دووبەرەکیە بهێنن و دەرگای حیواڕ بە یەکتری بکەنەوە تاکو بگەن بە چارەسەرێکی ڕیشەیی، دوا بڕیار کە موقتەدا سەدر دەری کردبێت بڕیاری وازهێنانی بوو لە سیاسەت، ئەو لەسەرەتادا بەدوای ئەجەلی خۆیدا دەگەڕا بەڵام لەکۆتیادا دەرکەوت کە موقتەدا سەدر پیاوی سیاسەت نیە، ئەگەر سەدر وازهێنانەکەی بە کەمبوونەوەی ئاڵۆزیەکان بوبێت ئەوە پێشتر دەیزانی کە ئەمە ڕوونادات، بەڵکو ئاڵۆزیەکان بەرەو لوتکە هەنگاوی عەمەلی وەردەگرن، ئێستا کار لەکار ترازا موقتەدا سەدر دەبێ بیر لەوە بکاتەوە چۆن خۆی بپارێزێت لە دەست تیرۆر و تیرۆرستان، تا دێت بکوژانی سەدر کەلە ماوەکانی ڕابردوو هەوڵی کوشتنیان دابوو توڕەتر دەبن و دەتوانن وەکو هاوڵاتیەکی ئاسایی تیرۆری بکەن و بەربەستەکان لادەچن و ڕێگا خۆش دەبێت بۆ ئەو کارە، لەبنەڕەت دا عیراق لەسەر بنەمای خێڵەکی و هۆزایەتی دروست بوو، چارەسەری ئەو ئاڵۆزیانە عیراق بەدوو ڕێگا دەبێت یان دابەشکردنی عیراق یان هاتنەوەی هاوپەیمانان، لە دابەشکردنی عیراق تەنها کورد و سونە لاریان نیە شیعەکان ئەو پێشبینیە ڕەت دەکەنەوە، هەرچەندە هەموو ئاڵۆزیەکانی عیراق دەستی شیعەی تێدایە ئەوجاش نایانەوێت عیراق بەرەو دۆخی دابەشکاری بڕوات

پایزێکی لەخاچدراو.. شیعر/ کاوە عوسمان عومەر

لە دەروازەی ئاڵتونیا،،
بە حەسرەتەوە ،،،
بەهانای ئەچم…
پایزێکی ووشک..و تینوو..

هەورێکی هەناو خوێنقەتران،،
سەری قرتاوی گوڵە سەوسەن،،
نێو زەلکاوی وەستاو..و..
ڕزیوی بەشەر،،
قەدی داری ووشک،،
دەورەی داوە ،،
ئاگری هاوینێکی هەتاهەتا،،
تا ترۆپکەی چرۆ،،
زەمینی بێ وەنەوشە،،
نیە ڕوخسار،،،
پایزی دڵبەحەسرەت،،،
جەستە لە خاچدراو،،
تەنیویەتی،،،
ژەهری ماشینی سەردەم،،
تەمتومانی لمە ،،
خەوی لەدەستچووی نیشتمان،،
نیگایان لێڵە ،،،
بە خۆڵ..و..تۆز،،
مردوەزیندوەکانی شار،،
ئای، چی حەسرەتە،،
پایز وونە، بێسۆراخە،،
عەترڕژێنی کا،،،
دارستانی درەوشاوی ژێر کازیوە،،
لەخاچدرا،،
خەندەی گەڵا،
کۆچیان کرد،،
گو□س□وسەن..و..
شۆڕەبی ڕێگا،،
ئەی ئەسرینی خاکەلێو کوژراو،،
کوا سیحری کەنار..و..
چیمەنی ئەرخەوانی جاران،
لە ئەتوونی دۆزەخا،،
ئاهی دۆڵ و شاخی قەقنەزە ،،
مەنجەنیقی نیگای خۆڵەمێشبووی هەورەکانە،،،
گیاندەرچونی پۆلە کوکوختی خۆکوژە،،،
چەقانی چەقۆی تەنیاییە،،
لە دڵی کچی ئەندێشەدا،،

ئەی مەیگێڕە سەماکەرەکانی ئاسمان ،،
کوا وەرزی جوانی باران ،
کوا پایزی جەستە ئاڵتوون،،،
کوا بەیانیانی شەرابیی زوو،،
گیانم دەرچوو ،،
بۆ سپێدەی قەشەنگی تەزیو،،
سەرم تەڕکا ،،
بە گەڵاوو نمەو مۆسیقای شیعری جاران؟
چی کێڵگەیەکی ڕەشی وێرانە ئێرە ،،
گوڵە گەنمی ڕەشە،،،
تەنیویەتی ..
جێپێی پیاسەی ئێوارانی خەمگین،،،
خاکی بەدفەڕە ئێرە ئێستا،،
تەنها مەلێکی وێڵە،،
بە کۆڵا نەکانی مەرگا،،
دوا باڵەفڕەی دا..
تاسەی ساردی..
کۆچی دوا زەردەپەڕبوو،،
بە نێو چۆڵەوانی وەرزی فەنا،
گێژەنەی زەمەنی ڕۆحبردوە،،
تابلۆی سوتاوی …
زەرخەنە ئەرخەوانیەکانی گەڵآی وەریو.
نەما نمە،،،
نەما باهۆزی فێنکی چەم،
هەر تاشە دڵەو..ئەوەرێتە..
گڕکانی وونبوو،،،
نە ڕووخساری هەوری پرچ تەڕ..
نەسۆراخی هەواری جارانی یار،،
چەند بەسۆیە،
هەموو ئێوارەیەکی پشتکۆماوی خەمگین..
کە تارماییەکانی شار،،
کفنێک دێنن،،،
جەستەی زەرد و مەلوولی پایز ، ،
بێ هەناسە ،،،
بێ تروسکەی چآو،
قژ هەڵپزرکاو،
ئیتر نە خوڕەی دێ،،

کانی کوژراو،،
نە بریقەی لێوی ڕووبار،
نە باڵەفڕێی پۆلە مەلی زەرد□ پەڕ..
نە تریقەی پێکەنینی…
فریشتە خەیاڵیەکانی…
نێو کۆساران،
تەنها دەنگی قیڕەی..
قەلە ڕەشیکی نەخۆش،،
پڕ چۆڵەوانی…
کۆڵا نە چۆڵکراوەکانی خەڵکانی شآر،،
هاوارئەکا،،
ئەی خەوتوە کۆچەریەکان،،
پایزیش چوو ،،
لە خاچ درا..
بێئاگا بوون،،
بەمەرگی خونچەکانی…
وشە ی عیشقیپرژان..
پەرتبوونی..
هەناوی سوتاوی دواهەمین دار.

وێنەکە کارێکی هونەری فۆتۆگرافەری ئەمریکی Connie Tescar
بە سوپاسەوە لە پەیجی فەرمی خۆی وەرگیراوە.

ئەم بەدڕەوشتـــــــا نە پەروەدەی دەستی چ جۆرە مەلایەکن؟.. گۆران هەڵ□ بجەیی

[باشترین ئاین ئەوەیە کە بتکاتە مرۆڤێکی بەڕەوشت و بەسۆز و پڕبەزەیی ./ دالایی لاما]

مرۆڤ هەڵگر و پەیڕەوکاری هەر ئایدیاو هزرو ئاین و مەزهەبێک بێت پێویستەو زۆریش پێویستە ئاکارو هەستی ئینسانی لەدەست نەدات،چونکە

ئینسانیەت باڵاترین و جوانترین هەستە و گرنگتر و پیرۆزترە لە سەرجەم کایە سیاسی و ئاینیەکانی نێو کۆمەڵگاکان.
گەر زاڵبوونی ئاین بەشێوەیەکی ڕەها بەسەر هەر ئیماندارێکدا ، بەجۆرێک کە پێناسەو هەڵسەنگاندنی بۆ هەر بزاوت ، شێوەش ،سەرهەڵدان ، ڕووداو و کردەیەکی مرۆڤ ،لە ڕوانگەو دیدی ئاینییەوە پێوانە کرد و بە فلتەری ئاینیدا تێیپەڕاند ،بەدڵنیاییەوە ئەو کەسە دابڕاوە لە هەموو بەهاو خەسڵەتێکی ئینسانی و ئەخلاقی ، لەباشترین حاڵەتدا دەبێ حسابی ئاژەڵێکی دڕندەی بۆ بکرێت نەک مرۆڤ.
لەدەستدانی خەسڵەتی ئینسانی ،مرۆڤ دەکاتە کەسێکی دڵڕەق، بێویژدان،داخراو،دژەجوانی،دژەشارستانیەت،دژە نەتەوە و لەئاکامدا کەسێکی مەترسیداری لێدەردەچێت.
ئەوەی زۆربەمان هەستی پێدەکەین و لە سۆشیال میدیاکان بەرچاومان دەکەون ڕۆچوونی زۆرێک لە گەنجە ئیماندارەکانە لە ڕووی مەراڵەوە.
ئەمانە تەنها یەک پێناسەیان بۆژیان و مرۆڤ هەیە ئەویش پێناسەی ئاینە،ئیدی بەدەر لەوە هەرکەس تەلەڕانس و قەبوڵکردنی یەکتر و ڕای جیاواز وجوانییەکانی ژیانی ڕەتنەکردوە ، ئەوە دەچێتە خانەی [دژە خواو ئیسلام و قورئانەوە].
ئەمانە وەک چاودێر بەسەر واڵەکانی فەیسبووکدا دەگەڕێن لەکوێ کەسێک بچوکترین ڕەخنە لە ئاین و پیاوە ئاینییەتوندڕەوەکان بگرێت ،یاخود دەربارەی ڕووداو و ژیانی خەڵک بە جۆرێکی جیاواز لەوان ڕای خۆی دەربڕێت ، ئیدی هەرچی جنێوی ناشیرین لە فەرهەنگیاندا هەیە ، بێ شەرمانە ئاراستەی ئەوجۆرە کەسانە دەکەن ، بە جۆرێک جنێودان لەکنیان بووەتە پیشەیان و شانازی پێوەدەکەن.
بۆ پاساو هێنانەوە بۆ جنێوەکانیان چەند وشەیەکی [ئامادەکراو] هەن بەردەوام بەکاریان دەهێنن کە زۆربەیان لەبەریان کردوە وەک: بەرەڵایی، خۆڕووتکردنەوە، بڵاوکردنەوەی فەساد، تێکدانی داب و نەریتی کۆمەڵگا، مولحیدی و دژە ئاین و خودا،ڕێز نەگرتن لە٩٥٪ ی خەڵکی مسوڵمان.
چەند شتێکی سەیر لەم گەنجانەدا بوونیاب هەیە کە بەتەجرووبەی خۆم بۆم دەرکەوتووە ،ئەویش ئەوەیە ئەم گەنجە دەم پیسانە شارەزاییان لە ئیسلامدا زۆر زۆر کەمەو وەڵامی هیچ پرسیارێکیان لەبارەی ئاینەکەیانەوە پێ نیە،واتە ئیمانداری[عاتیفەن] ، خاڵێکی تر ئەوەیە ئەمانە زۆر زۆر [جەبانن] واتە زۆر ترسنۆکن، بەوەی زۆربەی هەرەزۆریان ناو و وێنەو ئەکاونتیان فەیکە، دەمێک دەچمە سەر واڵی ئەوکەسانە دیقەت دەدەم نەپۆستی هەیەو نەبرادەرو نە وێنە،کاتێک پەیوەندی بە هەندێکیانەوە دەکەم وەڵام نادەنەوە ،لە پاش بەینێک

سەیردەکەم نەدەنگ نەڕەنگ نە ئەکاونت هیچی نەماوە.
بە هەندێکیانم نووسی چۆن دەکرێ بەنهێنی و ترسنۆکی داکۆکی لە ئاینەکەت بکەیت؟ بەڵام هیچیان وەڵام نادەنەوە چونکە پەیان نیە.
خاڵێکی تر ئەوەیە ئەم گەنجانە بەجۆرێک گۆشکراون ،تاسەر ئێسقان دژی نەتەوەو خاک و وڵاتن،هەستی نەتەوایەتیان سفرە ،ئامادەن هەموو کورد بکەنە قوربانی مسوڵمانێکی میانمار یا چین یا فەلەستین ،یاخود سومبڵێکی ناسراوی ئیسلامی دژی کورد ،بەنمونەی ئەردۆغان، قەرەزاوی،غەنووشی وخامنەئی و خالید مشعەل و سەرکردە تێرۆریستە جیهانیەکان ،بە خۆشەویسترو پیرۆزتر بزانن لە خەباتگێڕانی نەتەوەکەی خۆی.
بە سەلماندنی ئەم قسەیەشم مەسەلەی مەرگی [ژینا ئەمینیە] ،ئەوەی ڕوونە ئەم کیژە هیچ موخالەفەیەکی نەکردبوو ،بەڵکو تەنها کەمێک لە قژی دەرکەوتبوو ،بەو هۆیەوە کووشتیان ،کەچی ئەو گەنجە ئیماندارە مەشک ژەنگاویانە بە ئەوەی حساب بە خانەوادەکەی و ملیۆنان خەڵک بکەن ،بە شەرمانە دەنووسن[دەستیان خۆشبێت کووشتیان چونکە حەزی بە خۆڕووتکردنەوەو بەرەڵایی بوو].
ئاخر ئەوەی مەشک ژەهراوی بە کوێرانە حکوم دەدەن ،بۆچی دەرکەوتنی دووتاڵە قژ دەبێ حسابی بەرەڵایی بۆ بکرێت؟ گەر ئەوە وەک هاونەتەوە هاوسۆزیتان بۆی نەبوو ، دەی بەلای کەمەوە دەمتان دابخستایە ،چونکە بەو هەڵوێستە قێزەوەن و نامرۆڤانەتان هەستی چەندین ملیۆن مرۆفتان بریندار کرد.
شەرم لەخۆتان بکەن دەمێک دەبینن لە زۆربەی وڵاتانی جیهانەوە پشتگیری و هاوسۆزی بە ژیناو ڕاپەڕیوانی سەرجەم گەلانی ئێران هەیە، بە چەشنێک ژینا بووەتە سومبڵی خۆپیشاندان و بەرخوردانی گشت نەتەوەکانی ئێران ،کەچی ئەوەش سوکایەتی پێدەکەن.
ئاخر ئاین ئەو کاتە جوانە بەڵک میهرەبانی و ئینساندۆستی و تەلەرانسی تێدا بێت،گەر ئەمانەی تێدا نەبوو ، یاخود مرۆڤێکی خۆشەویست و یەکسابخوازی درووست نەکرد ،ئەوە ئاین نیە بەڵکو وێرانکەری مرۆڤە.
دەبێ ئەوە تێبگەن ژیان تەنها ئاین نیە ،ئاین بەشێکە لە کایەکانی ژیان، گەر بتوانن بەجوانی موومارەسەی بکەن کارێکی چاکە، خۆ گەر نەتوانن ئەوە نەبوونی باشترە، مرۆڤ بە ئاین دەتوانێ بژی بەڵام بە ئینسانیەت ئەستەمە.
لە سەردەمی مێرمنداڵی و لاوەتیمدا کەسێکی ئیماندار بووم ،لەگەڵ هاوڕێیانی گەڕەک هاتووچۆی مزگەوتمان دەکرد،لە هەینی و ڕەمەزاناندا گوێمان لە مەلاو بانگخوازان دەگرت،هاوکات شارەزای ئاستی بیرکەوتنەوەیان بووین، زۆربەیان خاوەنی جیهانبینیەکی

تایبەت بوون کە دووربوو لە تووندڕەوی و تەکفیرو ڕەتکردنەوەی کەسانی نائیماندار، هاوکات تاڕادەیەک سەروسەودایان لەگەڵ کایەی ئەدەبیدا هەبوو. نەمبیست و نەمدی بەهاندانی یەکێک لەو مەلایانە تووندڕەوێک تێرۆریستێک بەرهەم هاتبێ.
بەڵام چەندساڵێکە بەتایبەتی لەدوای ڕاپەڕینەوە مزگەوتەکان و ناوەندی سۆشیال میدیاکان بوونەتە ژینگەیەکی گونجاو بۆ زۆرێک لەمەلا تووندڕەوەکان، لەو شوێنانەدا ئەقڵی گەنجەکان وێران دەکەن، بەجۆرێک پەروەردەیان دەکەن ڕقیان لە هەموو جوانیەک بێت ، وامێشکیان دەشۆنەوە کە ڕێکخراوە تێرۆریستەکانی وەک داعش و قاعیدە بە ئومێد و فریادڕەسی ئیسلام بزانن و پەیوەندی کردن پێیانەوە بەگەورەترین ئەرکی ئاینی بزانن، دژی خواستی نەتەوەکەی خۆیان بەکاریان دەهێنن، وا ڕایاندەهێنن کە دژی هەرکەسێک بن کە وەک ئەوان بیرناکاتەوە.

ئەم مەلایانە بەردەوام ژەهر دەڕێژن دژ بە نەتەوە،ئاڵا ،خاک ژیانی سەردەمیانە، ئازادی ئافرەت،خوێندنی ئامێتە،چوونی مێینە بۆ بازاڕو زەماوەند و سەفەر و زۆر شتی دیکە.
ئەم بانگخوازانە خۆیان نامۆن بە هەموو شتێکی نوێ و ناتوانن لەگەڵ ڕەوتی ژیانی سەردەمیانەدا بڕۆن، بۆیە هەوڵدەدەن تێکی بدەن،ئەویش لە ڕێگەی خۆیانەوە یاخود لەڕێگەی ئەم گەنجە تووندڕەو ومەترسیدارانەوە، تاڕادەیەکیش پلانەکانیان سەری گرتووە.
کێشەی گەورە لەوەدایە دەسەڵات و حیزب بەتایبەتی یەکێتی و پارتی گۆڕەپانەکەیان چۆڵکردوە بۆیان و دەستیانی ئاوەڵا کردوە، ئەوانیش بێ ڕەقیب چیان بوێت دەیکەن و دەیڵێن وهیچ یاسایەکیش بە ڕەزامەندی ئەمانە تەنا پەڕێت و دەسەڵاتیش بەتەواوەتی ملکەچیان بووە..
کەسانێکی وەک عەبدوللەتیف سەلەفی، مەلا هەڵۆ، مەلا مەزهەر، دکتۆر عەبدولواحید ، مەلا هاوڕێ و هەڤاڵ ، هەورامان گەچەنەیی و ژمارەیەکی زۆری تر لە مەلاو بانگخوازی تووندڕەوی فیکر داعش، گەر لەسەر سوکایەتیەکنیان بە نەتەوە، ئێزیدیەکان،ژن، ڕووناکبیر،کەسانی سیکۆلار ،سزابدرانایەو سنورێک بۆ کارە تووندڕەوەکانیان دابنرایە، ئەوە بەدڵنیاییەوە ئەم دۆخەی ئێستا بەم جۆرە مەترسیدار نەدەبوو .
گەر ئەو مەلایانە هەروا بەرەڵڵابن ،ئەوە بە دڵنیاییەوە بەرهەم هێنانی ئەم جۆرە گەنجە تووندڕەو تاریک پەرستانە بەردەوام دەبێت و لە ئاکامدا دۆخێکی مەترسیدارتر چاوەڕێمان دەکات ، بەجۆرێک لەوانەیە بڵێین ئەفغانستانی ئێستای تالیبان لەچاو کوردستاندا سویسرا بێت.
[گەر کووشتنی مرۆڤێک بەناهەق غەمباری نەکردیت و هەستی ئینسانیتی نەبزواند و تەنها نیگەرانی و هاوسۆزی و شیوەنت بۆ هاوئاینەکەت

بوو، ئەوە بەدەنیاییەوە تۆ خواپەرست نیت ، بەڵکو تۆ کەسێکی دەڵەق و بێ بەزەیت و بوونت لەکۆمەڵگادا مەترسیە.]

شەڕی دەنگ لەوێنەهاتووی ئەنقەرا لە دژی کوردانی سوریا.. وەرگێڕانی لە فەڕەنسییەوە : دیار عەزیز شەریف

ریپۆرتاژی تایبەت: هێلین سالۆن

لە لوتکەی پێگەیەکی سەربازیی لە قەراخ تەل تەمر، فەرماندە نەبیل وەردە بەوردی چاو لە دەشتەکە دەگێڕێت کە رووەو باکوور درێژدەبێتەوە. ئەو هێمنییەی کە باڵی بەسەر ئەم بەیانییەی سێپتەمبەردا کێشاوە، هەڵخەڵەتێنەرە. لەناو ئەم گەشە بچووکە پڕ لە کێشە و ئاڵۆزییەی باکوور-رۆژهەڵاتی سوریا، هێزەکانی تورکیا و هێزەکانی سوریای دیموکراتیک (هەسەدە، زۆرینەی کورد) بەرە رووی یەکتری وەستاونەتەوە، بە چەند سەت مەترێک لەیەکتری دوورخراونەتەوە. لەنێوانیاندا سەربازانی رژێمی سوری و روسی جێگیرکراون. فەرماندەکە، لە سەرۆکایەتی پاسەوانانی خابور، هێزێکی سەربازیی ئاشووری کە لەژێر فەرماندەیی هێزەکانی سوریای دیموکراتە، یەک لە گوندە چۆڵکراوەکان پیشان دەدات. "ماڵەکەم دوێنێ تۆپباران کرا، بە دوو رۆکێت. من دوایین کەس بووم کە گرێ جومعەم بەجێهێشت" ئەو وای وت.
دانیشتووانی ئەم شارۆچکەیە کە ژمارەیان ٥٠٠٠ کەس دەبێت – ژمارەیەک ئاشووری و ئەو خێزانە عەرەبانەی کە خەڵکی گرێ سپی و سەریکانین و بەهۆی هێرشەکەی ٢٠١٩ تورکیا ئاوارەی ئەم شارۆچکەیە بوون – ئەم هاوینە چۆڵکرا. هەرێمی تەل تەمر دەکەوێتە ناوچەی دابڕاوی ٣٢ کیلۆمەتری کە رەجەب تەیب ئەردۆگانی سەرۆکی تورکیا

هەوڵدەدات کۆتایی بە ئەویش بهێنێت، لە باکووری سوریا، بە وەدەرنانی شەڕڤانە کوردەکانی یەکینەکانی پاراستنی گەل، پێکهاتە سەرەکییەکەی هەسەدە کە ئەنقەرا وەک گروپێکی "تیرۆریست" لێیاندەڕوانێت، بەوەی گرێدراوی پارتی کرێکارانی کوردستانن. هەڕەشەی هێرشکردن، کە لە مانگی مەی وروژێنراوە، لەسەر هەڵکردنی گڵۆپی سەوزی ئەمریکی و رووسی بەهەڵواسراوەیی ماوەتەوە.

"ئەمە قسەی لەسەر چ جۆرە گڵۆپێکی سەوز دەکەین؟" هیچ جۆرە جیاوازییەک لەنێوان داگیرکردنی هەرێمێک و هێرشکردنە سەری نییە، وێرانکردنی سەرجەم ژێرخانەکەیەتی: کڵێساکان، مزگەوتەکان، سەرچاوەکانی ئاو و کارەبا… ئەمە فۆرمێکی نوێی تیرۆریزمە دوای تیرۆریزمەکەی ڕێکخراوی دەوڵەتی ئیسلامی (داعش)، هەمان هەڕەشەیە لەژێر ناوێکی تر"، ئارام حەننا، وتەبێژی هێزەکانی سوریای دیموکراتیک، نیگەران و داخ لە دڵە. ئەم شەڕڤانە ئاشوورییە کە لە تەل تەمر گەورە بووە بەسەرسوڕمانەوە دەڵێت " لە بەرچی ئەمریکییەکان بۆ تورکەکان بەجێدەهێڵن؟ ئەمە (داعش)مان بۆ ئێوە تێکشکاند تاوەکو لەگەڵیەین تورکەکان خاکمان داگیربکەن"

" چەکی قورس و بەکرێگیراوەکان "

بەردومانەکان هەرگیز نەوەستاون لەو کاتەی ئاگربەست لە ٢٠١٩ جێگیرکراوە هەتا ئێستا، ئەو ئاگربەستەی دوابەدوای هێرش و ئۆپەراسیۆنە سەربازییەکەی تورکیا هات. " تورکەکان بنکەکانیان لەسەر سنوور دروستکردووە، چەکی قورس و بەکرێگیراوەکانیان لەوێدا کۆکردووەتەوە. ئێمە ناتوانین کشتوکاڵ لەسەر خاکەکەمان بکەین لەبەر ئەم بەردومانانە"، فەرماندە وەردە ئاماژە بەوە دەدات. لەسەرەتای هاوینەوە بەردومانەکان چڕتر بوونەتەوە، هەروەکو فڕۆکە بێ فڕۆکەوانەکان. " ئەوان هێرشدەکەنە سەر پێگەکانمان، تەنانەت خەڵکی سڤیلی گوندەکانیش بە ئامانج دەگرن. ئێمە نزیک بە بیست کەسی سڤیلمان لێ بریندار بووە و کەسێکیش لەنێو هێزەکانمان گیانی لەدەست داوە، ئارام حەننا وا دەڵێت. تیرۆریستانی سوپای سوری ئازاد، فرۆشراو بە تورکەکان، کاری پێسپێردراوی دزەکردنە نێو خاکمان ئەنجامدەدەن"

ڕەوانەکردن و بڵاوەپێکردنی سەربازانی ڕژێم لەسەر سنوور، لەسەر بنەمای ڕێککەوتنەکەی ٢٠١٩، ڕێگریان لێ ناکات. " سوپای سوری ئاڵا بەرزدەکەنەوە و تەواو. ئەوان چەکی قورسیان نییە، ناتوانن هیچ شتێک بکەن. ئەو سەربازانە تەنها خەڵکانێکی مەدەنین و ناچارکراون بچنە ریزی سوپاوە " ، وتەبێژەکەی هەسەدە بە نیگەرانییەوە وا دەڵێت. ئەو باسی ئەوە دەکات چەندین جار، سەربازانی سوپای سوری مۆڵگەکانی خۆیان چۆڵکردووە لەبەرامبەر هێرشێک، بەمەش شەڕڤانانی

کورد ناچاربوونە رووە بەرەی پێشەوە بچن تاوەکو بیپارێزن. ” ئەمە هەرگیز دەسپێشخەر نەبوونە لە شەڕ و پەلاماردان، تەنها بەرسڤ دەدەینەوە ” ، ئەو دووپاتی کردەوە. وا بڕیارە یەکینەکانی هێزەکانی سوریای دیموکراتیک لەلای باشووری رێگای M4 سەرەکی بمێننەوە. ناوەرەکی رێککەوتنەکە باس لەوە دەکات کە تەنها هێزەکانی ئاشووری و سریانی هێڵەکانی بەرگریان لەبەردەست دایە.
” ئەمە خاوەنی هیچ جۆرە چەکێکی قورس نین لە بەرامبەر تورکیا و چەکە پێشکەوتوو و ئاڵۆزەکانی کە هی ناتۆن NATO” ، فەرماندە وەردە بەنیگەرانییەوە وا دەڵێت، کە ژمارەیەک شەڕڤانی لەنێو ١٤٥ شەڕڤانە ئاشووری و عەرەبەکانی لە دەست داوە. ئەو بەتوندی سەرزەنشتی هەڵوێستی هەلپەرستانەی رووسەکان دەکات، کە لایەنی زامنکردنی ئاگربەستن، بەوەی کە چاوەڕوانی رووداوەکان دەکەن ئینجا هەڵوێستی خۆیان بەدەردەخەن. ” رووسەکان وەک بینەرێک لەوە دان. هەموو ئەو کارەی ئەوان دەیکەن یاوەریکردنی ئەو کرێکارانەیە کە ژێرخانە وێرانکراوەکان چاکدەکەنەوە – ئەمە لە ٤٨ جار روویداوە لە ٢٠١٩ بەدواوە – لەگەڵ دەورییە سەبازییەکانیان لەسەر رێگای M4 ” ئارام حەننا پشتڕاستی دەکاتەوە.
بەدرێژایی رووباری خابوور ٣٣ گوندی ئاشووریی لێیە، تەنها چوار گوندیان لە ئێستادا ئاوەدانی تێدا ماوە. ” لە ڕێککەوتنەکەدا گوندەکانی ئاشوورییەکان خرانە دەرەوەی ناوچەی شەڕ. کەچی پێچەوانەکەی هاتەدی : دانیشتووانەکانیان دەربەدەر و ئاوارەبوون و نیوەی ژمارەی گوندەکانیان خاپوورکران ” فەرماندە وەردە سەرزەنشتی ئەمە دەکات. ژمارەیەکی بەرچاو لەلایەن تورکیا لە ٢٠١٩ بەدواوە داگیرکراوە. چوار گوندیان، کە لە ناوچەی هێزەکانی سوریای دیموکراتە، ئەم هاوینە چۆڵکران. ” تورکیا بەردەوامە لە ئەنجامدانی ئەوەی کە داعش دەستیپێکرد : لە رەگ و ریشە هەڵکێشانی ئاشوورییەکان لەسەر خاکەکەیان و رۆژهەڵاتی ناوەڕاست ” نەبیل وەردە تورکیا بەوە تۆمەتبار دەکات، ئەو وایدەبینێت کە ئەمە دووبارەکردنەوەی کۆمەڵکوژیی ئاشوورییە کە لەسەردەستی عوسمانییەکان لە (١٩١٥- ١٩١٨) ئەنجامدرا. ئەمڕۆ لە سوریا تەنها ١٢٠٠کەسی لە ئیتنیکی ئاشووری تێدا ماوە، لە کاتێکدا لە ساڵی ٢٠١١، بەر لە سەرەتای دەستپێکردنی شەڕی ناوخۆی سوری، ٢٠٠٠٠ هاووڵاتی ئاشووری تێدا دەژیا.
زۆربەیان بەرەو تاراوگە رۆیشتن دوای هێرشکردنە سەر گوندەکانیان لەلایەن داعش لە ٢٠١٥. جۆرج لازار تاکە کەسە لە تەل نەسرین مابێتەوە، گوندێک کە دەکەوێتە باشووری رێگای M4 . ” کاتێکی زۆری ویست تا خانووەکەم دروست کرد، من نامەوێ دەستبەرداری بم و بچمە

دەرەوەی وڵات دەستپانبکەمەوە. ئێرە، خاکی ئاشوورییە و هەر هی ئەویش دەمێنێتەوە " ، پیاوە تەمەن ٦٠ ساڵانەکە ، کە پێشتر مامۆستا بووە و لەگەڵ دایکی لەسەر زەوییەکی بەپیت بۆ چاندنی گەنم و لۆکە دەژی، قسەکانی ئاوا بەهێز و بەتوندی دەردد□بڕێت. پیاوەکە دەبێ مامەڵە لەگەڵ دراوسێیە تازەکانی بکات، ئاوارەکانی سەریکانی کە هاتوونەتە ناو خانووە بەجێهێڵدراوەکان. " ئەوان گوندەکە وێران دەکەن. ئەوان مۆبیلیاتەکانی ناو خانووە چۆڵەکانیان برد، تەنانەت کێبڵی کارەبایی کەنیسەکەش " ئەو زۆر بە پەستی و توڕەیییەوە ئەوە دەردەبڕێت.

پەناگەی سەرەتایی

لە نیوەڕۆدا، زەنگی ئاگادارکردنەوەکە لێدەدرێت. دڕۆنێکی تورکی بەسەر ئاسمانی تەل تەمر دەسووڕێتەوە. " ئەوان زانیاری هەواڵگریی کۆدەکەنەوە. هەر کاتێک جوڵەیەک ه□ ب□□ت، سقیل بێت یان سەربازیی، ئەوان لێیدەدەن، بەشێوەیەکی هەڕەمەکیانە " ، نەبیل وەردە وا دەڵێت. سیخوڕەکان یارمەتیان دەدەن لە دیاریکردنی شوێنی شەڕڤانی هێزەکانی سوریای دیموکراتی و بنکە و بارەگاکانیان. " ئێمە خۆمان بە دوور دەگرین لەوەی بە گروپ لە شوێنێک بچینە شوێنێکی تر. جل و بەرگ و ئوتومبێلەکانمان دەگۆڕین. بە ماتۆڕسکیل دەچینە سەنگەرەکان، فەرماندە ئاشوورییەکە لە درێژەی قسەکانی ئاوا دەڵێت. لە دەردارا هەڤاڵان دەبوو شەهیدێک بەدرێژایی رێکردنی ٣ کیلۆمەتر لەسەر ماتۆڕسکیل هەڵبگرن بەرلەوەی بتوانن لەسەری به□ن□ن□ خوارەوە. “

" ئێمە شتی وەها دەکەین بە گرتنەبەری رێگای ئەستەم تاوەکو رۆژانە خواردن بگەیەنینە سەنگەری پێشەوە. ئێمە شێوازی خۆمان هەیە بۆ دەست پێڕاگەیشتن بە ئەوێ " ، ئارام حەننا ئەوەیشی وت. هەبوونی تونێلەکان نهێنییەکی ئاشکرایە بەبێ ئەوەی یەکتریی لێ ئاگادار بکرێتەوە. لەنێو قوتابخانەیەکی تەل تەمر کە ئاوارەکانی لەخۆگرتووە، پیاوەکان کاری هەڵکەندن دەکەن، کارێک کە وادەکات بکرێنە ئامانج. " ئێمە لەسەرووی سەرمانەوە گوێمان لە دەنگی فڕۆکە بێ فڕۆکەوانەکانە. لە تەل جومعە، کەسێکی سقیل و کەسێکی سەربازیی کە لەگەڵ ئێمە لە هەڵکەندنی تونێلەکان کاریان دەکرد لەلایەن دڕۆنێکەوە کوژران " ، ئەحمەد حەمدوح وای وت، ئاوارەیەکی خەڵکی سەریکانی. ئەو کاتێک پەناگەیەکی سەرەتایی دەدۆزێتەوە، لە دووری ٣ کیلۆمەتر لە بەرەی پێشەوە، دەنگی شەڕ و پێکدادانەکان بەردەوام بەدوای کەوتووە.

" ئەمە تۆقێنەرە، بۆردومانەکان بۆ سەر گوندەکانی دەوروبەر بەردەوامن، بەتایبەتی لە شەودا. خانوو و بەرەکان دەهەژێنێت " ،

پیاوە ٤١ ساڵیەکە وای وت. ئەو چاو□□ی شوێنێک دەکات لە کەمپێک دوور لە بەرەی شەڕ دەستی بکەوێت. لە کۆتایی مانگی ئاب، ٨٠ خێزانی عەرەبی خەڵکی سەریکانی کە بۆ گوندەکانی ئاشوورییەکان ئاوارەبووبوون ئەوا رەوانەی کەمپی سەریکانی لە حەسەکە کران کە ٤٥ کم لە شارەکە بەئاراستەی باشووری دوورە. بە ئومێدی گەڕانەوە دەژین. ” عوسمانییەکان دڵیان ڕەشە، عەبدولعەزیز محەمەد عیسا بە بۆڵە بۆڵەوە وا دەڵێت، جوتیارێکی تەمەن ٧٢ ساڵان. تورکەکان بەرە بەرە بەشێک لە خاکی سوریا بە هی خۆیان دەلکێنن. ئێمە رێگەیان پێ نادەین ئەوە بکەن : رۆژێک دێت ئێمە بەدیداری خاکەکەمان شاد دەبینەوە”.

سەرچاوە :
https://www.lemonde.fr/international/article/2022/09/25/la-guerre-a-bas-bruit-de-la-turquie-contre-le-kurdistan-syrien_6143105_3210.html

---

زنجیرە وتاری نووسین بەرەو نووسین-٤.. سەردار جاف

چۆن دەست بە نووسین بکەم

ئێستا تۆ خاوەن کتێبخانەیەکی ه□زارانەی وەلێ کتێبی پڕ بایەخن کە تا ئەندازەیەک لە ناو دۆست و هاوەڵ و یارانت ئیر□یت پ□د□برد□ت، ئەو ئیرەیی پێبرن□ لە خۆڕا سەرچاوەی نەگرتووە، ئەو دەمودووەی کە لە نێوان تۆ و ئەواندا لەو ماوەی پێکەوە بوونەدا خوڵقاوە، دەرئەنجام دروست بوونی پاشخانی مەعریفیت لای ئەوان ئاشکرا بووە، هەڵبەت بۆ دروست بوونی ئەو باکگراونە هەم هەزی خۆت و هەمیش رێنمایی خەڵکی بە ئەزموون و هەمیش لە رێی ئەو دونیا بەرفراوانەی ئینتەرنێت تەماست لە تەک ئەو کتێبخانە ئەلکترۆنیانەیش پەیدا کردووە، هەست دەکەیت زۆر زۆرت خوێندۆتەوە و بەهرەیەکی نووسینت هەیە، دیدگا و بۆچوونی تایبەت بە خۆ هەیە، لێت د□□ز□ت و گەرەکتە دەریببڕیت، کەچی شێوازی دەربڕینەکە نازانیت چۆن ب□□ت، تا

ئەندازەیەک لە رێی خوێندنەوەی ئەو هەموو کتێب و نووسینە ئەدەبییانەوە، بەرکوڵەکت لە نووسین بەر دید کەوتووە،((نووسین پرۆسییکی سەخت و دژوارە، خۆی لە خۆیدا توانا و بەهرەیەکە لە وێناکردنی بیرۆکەکان لە رێگەی پیت و وشەوە و رستەی رێکخراو و راستەوە وێنای تەواوی بە دەستەوە بدەیت، بە شێوازی جۆراوجۆری مەودا و قووڵایی و دەربڕین لە گەڵ خستنەڕووی ئەو بیرۆکانە بە روونی و چارەسەرکردنی بەدوای یەک پاشان پێداچوونەوەی بیرۆکەکان و رێکخستنیان بە جۆرێک زێتر بێنی دیسپلینی و بیرکردنەوەی لە بێت))
(١)

ئەوەمان بۆ ساغ دەبێتەوە کە نووسین پرۆسەیەکی زۆر زەحمەتە و بە سانایی مرۆ ناتوانێ خۆی لە قەرە بدات، هەمیشە دەبێ پێنج لایەنی سەرەکی لە نووسینەکانت لە بەر چاو بگریت، کە ئەمانەن ((بۆ دەنووسم ، بۆ کێ دەنووسم ، چی دەنووسم ، چۆن دەنووسم، رێکستنی دەق)) ئەمانە ئەو خاڵانەن پێویستە ئەو کەسەی تازە دەست بە نووسین دەکات لەم خاڵانە بکۆڵێتەوە، پاشان بیر و بەهرەکانی لە جۆری نووسینەکەی بخاتە روو.

هەر لەم روانگەیەوە دەخزێینە نێو پرۆسەکانی نووسین من نامەوێ کارەکەتان لە قورس بکەم، وەلێ خاسترە لێرەوە بە تەواوی ئاشنا ببن نەک هەڕەمەکیانە و بە پێ پێتی بکەونە نێو لایەنەکی ئەدەبی لە دادەدا تووشی ئیفلیج بوون دەبن، زۆرمان دی و بیست هاتن و خۆیان رانەگرت و وەک شەرە بەفرینە توانەوە، پرۆسەکان ئەمانەن؛ پلاندانان ئەمە سەرەتایە و نووسەر پێویستە بە جوانی بیری لێبکاتەوە، ئەم بیرکردنەوەیش وا دەکات کە ئەم پرۆسەیە بە قۆناغی بەر لە نووسین هەژمار بکرێت. پاشان پرۆسەی نووسین یاخود وەرگێڕان دێتە ئاراوە، نووسەر لێرەدا دەبێ تەواوی بیری خۆی لەو خاڵەدا کۆ بکاتەوە کە چۆن ئەو بیرۆکانەی بۆی هاتووە بە ژانرێکی دیاریکراو ئەوا لە یەکەیەکی یەکانگیری ژانر بە کۆنکریتی لە قاڵبیان بدات و تەکمە بێت، کە لەم نووسینە تەواو بوویت ئەوا پرۆسەی سێیەم دەست پێدەکات کە ئەویش پرۆسەی پێداچونەوەی ئەو دەقە نووسراوەیە، لێرەدا هەوڵ بدە هەمان کات پێیدا نەچیتەوە، چونکە هزرت تەنها لای ئەو جۆرە نووسینەیە هەوڵ بدە دوای یەک دوو رۆژ بە دەقەکەدا بچیتەوە ئەو دەم جوانتر بەدەر دەکەوێت کە ئێستاتیکایش بەشێکە لە جوانووسی، قۆناغی چوارەم پرۆسەی هەڵەچن و پاکتاو نووسینە کە پێشتر و لە پرۆسەی نووسین و وەرگێڕاندا چ رێشنووسێکت نووسیوە و لێرەدا پاکنووس و هەڵەبەی تەواویان دەست پێدەکەی هەتاوەکو بە پرۆسەی پێنجەم ئامادە دەبێت ئەویش بڵاوکردنەوەیە، بڵاوکردنەوە لە قۆناغەکانی سەرەتای نووسیندا سەختترین و دژوارترین قۆناغ و

پرۆسەیە، دەبێ ئەو نووسەرە خۆی بە ئەوە ئامادە بکات رووبەڕووی سەرزەنشت و سڕینەوە بەبێتەوە، بۆیە پرۆسەکانی پێشوو ماهیەتی ئەم پرۆسەیە بە جوانی دەردەخات.
خاڵێکی زۆر زۆر گرینگ بە نووسین زمانە بایەخدان بە زمان چونکە هەر یەک لە (شیعر، پەخشان، چیرۆک، رۆژنامە) زمانی جیاواز بە خۆیان هەیە، بۆ ئاشنابوون بە زمانیش گەرەکە هەر لە سەرەتای خوێندنەوەت گرینگی بە فەرهەنگی زمان بدەیت، لە هەموو کایەکانی ژیان ئاشنایەتی پەیدا بکەیت، کە فەرهەنگ دەبێتە هاریکارێکی باشت، وەک ناو چۆن ناسنامەی کەسایەتیتە زمانیش نیشاندەری ئاستی ئاشنایەتیتە بە بواری ئەدەب، لە ئەدەب بە هەموو لایەنەکانییەوە زمانێکی جوانی گەرەک، هەر کە نووسینت دەست پێکرد یەکەمین بیرکردنەوە لە هزرتدا ئەوەیە بیر لەوە بکەوە کە تۆی نووسەر پەیام و چەمکە دەگەیەنیت بە خوێنەر، ئەمە نموونەیەکە پێی دەوترێت ((نموونەی وارن)) ٢. کە لە رووی زمانەوە نەتوانی مەبەستەکەت وەک چەمک و جوواننووسین وەک سەرنج راکێشانی، بگەیەنیت، کەواتە هیچت نەکردووە و سەرکەوتوو نەبووی و نابیت لەوەی بە دەستی بهێنیت ئەویش گەیشتن بە ئاستێکی باڵای نووسەر، یەکەمین هەنگاویشە کە زووبەزوو دەپوکێیتەوە و ناتوانی خۆ بگریت، لەم حاڵەتەدا چی بکەین باشە بە ئەوەی زمانێکی جوانی نووسینمان هەبێت، بە زمانی ئەم ژانرەی کە هەڵمبژاردووە، زمانی ئەدەب پێویستی بە خوێندنەوەی چڕی شیعری تەواوی شآعیرەکان هەیە بە کلاسیک و نوێخوازەوە، هێمن موکریانی بە ترۆپک وەربگرین هەرگیز لە زمانەکەی تێر نابین، بەڵای بەندە بە شێوەزاری کرمانجی خواروو پەنا بە دەڤەری موکریان ببەین، زمانێکی پاک و رەوان، ئەمەیش بەو مانایە نایەت کە دەڤەرە جیاوازەکانی دیکە پشتگوێ بخرێت، نەخێر زۆرجار وا رێکدەکەوێت تێهەڵکێشکردن لە گەڵ کرمانجی سەروو دەقەکان هەم جوان دەکا هەم خوێنەریش سەرقاڵ دەکا بە گەڕان بە دووی واتا و شرۆڤەکاری لە نووسینەکان، کەڵک وەرگرتن لە فەرهەنگەکان، نووسەر نابێ و ناکرێ فەرهەنگی هەمەچەشنی زاراوەی نەبێت، فەرهەنگی کوردی – کوردی سەرەتایەکی زۆر گرینگە، تۆ کە شارەزای تەواوی زمانی خۆت نەبیت، بەکام بیرکردنەوەوە لە دەقەکانتدا دەدوێی کەواتە لە گەڵ ئەوەی دەست بە نووسین دەکەی فەرهەنگی کوردی – کوردی لە پێشینەی کارە بەراییەکانت بێ، ئەگەر دەتەوێ جوان بنووسیت.

ئەو سەرچاوانەی سوودم لێوەرگرتوون؛

١ – عصر ، حسني عبدالبارى ١٩٩٤ الأتجاهات الحديثة لتدريس اللغة العربية في المرحلتين الأعدادية والثانوية. الأسكندرية / المكتب

العربي الحديث للطباعة والنشر .
٢ – بنى ياسين ، محمد فوزى(٢٠٠٨) القراءة والكتابة بين النظرية و التطبيق ، عمان: دار المسيرة .

ناسیۆنالیزمی مەترسیدارو بێ مەترسی چییە؟.. حەمید تەقوایی وەڵام دەداتەوە!

دیمانەی سیاوەشی شەهابی لەگەڵ حەمید تەقوایی
وەرگیڕانی بۆ کوردی:کاوە عومەر
ئەیلوولی ٢٠١٣

ناسیۆنالیزمی مەترسیدارو بێ مەترسی چییە؟ باس لەوە کراوە کە ناسیۆنالیزم جیاوازی هەیە لەگەڵ ڕەگەز پەرستی. ئایا ئەوە وایە؟
ئایا دەکرێت ڕەگەزپەرست نەبیت بەڵکو ناسیۆنالیست بیت یان نیشتمانپەرست؟
حەمید تەقوای: ناسیۆنالیزم جیاوازە لە ڕەگەزپەرستی، بەڵام ئەم دووانە سەربەخۆ نین لە یەکتر. هەردوو ڕەگەزپەرستەکە هێڵی ناسیۆنالیستی بەهێزیان هەیە و ناسیۆنالیستەکان هێڵی ڕەگەزپەرستیان هەیە. شانازیکردن بە باوباپیران و ئەژدادو ئابادوە (کە بە بڕوای ناسیۆنالیستەکان هەمیشە شانازین و مایەی شانازین!) بناغەی هەر جۆرە ناسیۆنالیزمێکە (لە میانڕەوەوە بۆ توندڕەو) و ئەم شانازیکردنە بە نەسەبنامەش هەمان ڕەگەزپەرستییە. ناسیۆنالیستەکانی بەریتانی و ئەمریکی بە باپیرە ئەنگلۆساکسۆنەکانیان ناودەبەن، ناسیۆنالیزمی ئێرانی بە باپیرانی ئاریان ناودەبات و ئەوی دیکەشیان بە باپیرانی ئەڵمانی ناودەبات. یەکێکیان بە زەلیلکردنی ڕەگەزی عەرەب (عەرەبی بزن مژەخۆر و هتد) باڵادەستی خۆی نیشان دەدات، ئەوی دیکەیان بە زەلیلکردنی تورک و ڕەشپێستەکان، یان وەک لە وڵاتانی سکاندیناڤیا پێی دەوترێت “سەر ڕەش”. ئەم ڕەگەزپەرستیی و خۆپەرستییە بەشێکی دانەبڕاوە لە هەر جۆرە ناسیۆنالیزمێک. ڕەگەزی هاوبەش لە پاڵ زمان و خاك و مێژوو و

زمان و نەریت، بەپێی پێناسەکە، بناغەی نەتەوە و نەتەوایەتین. وە ئەم ڕەگەزە هاوبەش و نەسەبنامە هاوبەشە، بەگومان ئەفسانەیەکە کە پێکەوە تواوەتەوە بە ئەوەی بنەمایەک بە ناسیۆنالیزم دابین بکات. هەر لەو چاوپێکەوتنەدا “ناسیۆنالیزمی توندڕەوەدا باسم لەوە کرد کە درەختی بنەماڵەی(شەجەرەی خێزان)ی ناسیۆنالیستێکی ئێرانی هەمیشە بە کوروش و داریوش دەگەڕێتەوە نەک بە دەیان ئیمپراتۆر و خان و پاشا و فەرمانڕەوای تری عەرەب و تورک و مەغۆل کە تێیدا بوون ئەم وڵاتە بە ماوەیەکی زۆر، ئەوان فەرمانڕەوای خاک بوون و لەگەڵ خەڵک و هۆز و خێڵەکانیان لەم جوگرافیا سیاسیەدا دەژیان کە ئەمڕۆ پێی دەڵێین ئێران. ئاری و فارسی بوون، یان بە زاراوەیەکی وردتر، دروستکردنی مێژوو و مێژووی خوێن-ڕەگەز بەخۆ، پێکهاتەیەکی گرنگی ئێرانیبوونە. تەنانەت لە نێو “هاوڵاتیە” فارسەکانیاندا، خۆبەزل زانن. ئەمانە خاوەن ماڵن و ئەوانی تریش ” پاسەوانی بە پەرۆشی سنور “ن! لە نێو هەموو گەلانی تردا کەم تا زۆر هەمان ڕەگەزپەرستی خوێن-ڕەگەز هەیە.

سیاوەش شەهابی: لە چاوپێکەوتنێکی پێشوودا وتت کە ناسیۆنالیزمی ئەمڕۆ ئەو کارە دەکات کە ئایین و کەنیسە لە سەدەکانی ناوەڕاستدا کردیان. مەبەستت چییە؟ ئەرکی ناسیۆنالیزم لە ڕابردوودا چی بووە کە ئەمڕۆ جیاواز بووە؟

حەمید تەقوایی: ماناکەی ڕوونە. مانای ئەم بەراوردکردنە ئەوەیە کە هەمان ئەو ڕۆڵەی کە ئایین لە سەدەکانی ناوەڕاستدا لە پاراستنی ستەمکاری فیوداڵیدا بینیویەتی، ئەمڕۆ ناسیۆنالیزم لە پاراستنی ستەم و تاڵانکاری سەرمایەداریدا دەیگێڕێت. باسەکە لەسەر ڕابردووی ناسیۆنالیزم نییە. ناسیۆنالیزم بە مانا مۆدێرنەکەیەوە لەگەڵ دروستبوونی دەوڵەت-نەتەوە لە چەند ساڵی ڕابردوودا (بە بەراورد لەگەڵ شۆڕشە پیشەسازییەکان و سەرهەڵدانی چینی سەرمایەداری) سەری هەڵداوە و بۆتە ئایدیۆلۆژیای باڵادەستی حکومەت و کۆمەڵگاکان. لە سەدەکانی ناوەڕاستدا ناسیونالیزم بە مانا مۆدێرنەکەی بوونی نەبووە و پەیوەندیی نەتەوەیی یان وڵات و دەمارگیری ڕۆڵێکی تەواو پەراوێزی هەبووە بە بەراورد لەگەڵ ڕەخنە و پەیوەندییە ئایینی و نەتەوەیی و خێڵەکییەکان (دەستوپێوەندی ماڵە فیۆداڵییەکان). بۆیە ڕابردووی ناسیۆنالیزم لە ڕۆڵی ئەمڕۆیدا جێگەیەکی ئەوتۆی نییە. بنەمای ماددی ناسیۆنالیزم، وەک لە چاوپێکەوتنی پێشوودا ئاماژەم پێکرد، دروستبوونی وڵاتێک بە واتای قۆرخکردنی بازاڕی کار و کاڵا و چالاکی کەڵەکەبوون و سووڕانەوەی سەرمایە بە سەرمایەدارەکان (چینی دەسەڵاتدار) لە هەر وڵاتێکدا لە کێبەرکێدا لەگەڵ ئەوانی دیکەدا وڵاتەکان. ئەرکی ناسیۆنالیزم بۆ چینە دەسەڵاتدارەکان لە

بنەڕەتدا ئەوەیە کە بەرژەوەندییەکانی کەمینەی سەرمایەداری دەسەڵاتدار بگەیەنێت بە بەرژەوەندی نەتەوەیی و ئیرادەی هەموو خەڵک ، هەروەها داپۆشینی هەڵاواردن و نادادپەروەرییە گەورە چینایەتییەکان لە ژێر ئاڵای یەکێتی نەتەوەیی و شانازیی نەتەوەیی و نەتەوەیی ڕێزلێنان. فیودالەکان خەڵکیان بۆ ئایینی خۆیاڵاوی و گوێڕایەڵ و ملکەچی دەهێشتەوە و سەرمایەدارەکانیش بۆ ناسیۆنالیزم و خاک و ناسیۆنالیزم دەهان هێنەوە.
بێگومان لە سەردەمی ئێمەدا تا ئێستاش ئایین بۆ پاساودانەوەی هەژاری و بۆ یاسایی بەکاردەهێنرێت (کۆماری ئیسلامی نموونەیەکی دیارە)، بەڵام ناسیۆنالیزم ڕۆڵی یەکەم دەگێڕێت. وەک نموونەیەک، جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت و عەلمانییەت لە زۆرێک لە کۆمەڵگاکاندا وەک بەهایەکی ئەرێنی و پێشکەوتنخواز ناسێنراوە، بەڵام لە هەموو وڵاتاندا، بەبێ جیاوازی، ناسیۆنالیزم و حەزکردن بە وڵات و مێژوو و زمانی خۆی بەسەر “بێگانەکان”دا ” و “بێگانە” بە تەواوی پەسەند و قبوڵکراوە و تەنانەت پێچەوانەکەی – واتە یەکسانکردنی میللەتی خۆت لەگەڵ باقی خەڵکی جیهان – بە سەرزەنشت ونا ئەخلاقی دادەنرێت. مارکس دەڵێت ئایدیۆلۆژیای باڵادەستی کۆمەڵگایەک ئایدیۆلۆژیای چینی دەسەڵاتداری ئەو وڵاتەیە. وە ناسیۆنالیزم نموونەیەکی ڕوونی ئەم ڕاستییە.
سیاوەش شەهابی: ئێوە وتتان باوەڕ بوون بە مافی مرۆڤی جۆری “کۆڕەشی کەبیر” هەوڵێکی سیاسیشە بۆ بەهێزکردن و پاڵنانی ناسیۆنالیزمی ئێرانی و ئاریانیزم و پاشایەتی لە کۆمەڵگادا. بەڵام کەسانێک هەن دەڵێن ئەمە کاری ئێمەیە تەنیا بۆ نیشاندانی کولتوری بەرزی گەلی ئێرانە و ئێمە گەلی ئاشتیخواز و خۆبەخش بووین و نە باوەڕمان بە پاشا هەیە و نە بە ناسیونالیزم. وەڵامت چییە بۆ ئەم پەلە؟ ئایا نابێت خەڵک شانازی بەو ڕاستییەوە بکەن کە یەکێک لە پاشاکانی ڕابردوو بە پێچەوانەی پاشاکانی پێش خۆیەوە بە نموونەی ئازادی ئایینی لە بابل دروست کردووە؟ ڕات چییە لەسەر ڕێزگرتن لە کەسایەتییە مێژووییەکان بۆ نمایشکەیان، وەک سەعدی و حافز، یان سەتارخان و باقرخان؟ ئایا ئەم کردارانە بە بەهێزکردنی ناسیۆنالیزمە؟ کۆمۆنیزمی کرێکاری چۆن مامەڵە لەگەڵ ئەم پرسەدا دەکات؟
حەمید تەقوایی: حسابی کۆڕش جیایە لە حافز و سەعدی و سەتار خان. کوروش ئیمپراتۆرێکی فەتحکەر بوو، هیچ ئیمپراتۆرییەتێک، هەرچەندە میهرەبان و دڵناسک بێت، بە شەڕ و کوشتن و ستەمکاری خەڵکی وڵاتەکەی خۆی و دانیشتووانی پیشەکانی دیکە، بە تایبەت ئیستغلالکردنی دەندانەی کۆیلەکان، کە بوون لەو قۆناغەدا بە مرۆڤ

هەژمار نەکراوە، نەیتوانی بگاتە دەسەڵاتی ئەوە و نەیتوانی تەختەکەی بپارێزێت. ئەمەش هەموو ئیمپراتۆر و پاشا و فەرمانڕەواکان دەگرێتەوە بە درێژایی مێژوو. لە لایەکی دیکەوە لە مێژووی هەموو کۆمەڵگایەکدا کەسانێک هەن کە ئاڵا هەڵگری ناڕەزایەتی بەرامبەر بە سیستەمی ستەمکار و تاڵانچیی دەسەڵاتدارەکان بوون، یان ڕۆڵیان هەبووە لە گەشەکردنی شیعر، زانست، ئەدەب، و هونەر. سپارتاکۆس، سەتارخان، سوکرات، حافز، گۆتە، خەیام، پاستور، بیتهۆڤن و چێ گیڤارا لەم پۆلەن.
ئەگەر بەڕاستی کەسێک بیەوێت شانازی بە کولتوری بەرزە و شانازی بکات، ئەوا لەم پۆلەدا نمونەی خۆی هەڵدەبژێرێت نەک لە ناو فەرمانڕەوا و خانەدانی پاشا و ئیمپراتۆرەکاندا. کەسێک کە بەدوای خۆبەخشی و ئاشتیخوازی و کولتوری باڵادا دەگەڕێت لە مێژووی کۆندا بەدڵنیاییەوە دەبێ بگاتە سپارتاکۆس نەک قەیسەر! بەڵام دوای ئەم ژمارەیەی کورش پێداگری چییە بۆ نیشاندانی ئاشتی و خۆبەخشی و بەدەستهێنانی شەرەفی نەتەوەیی؟! پێداگری لەسەر مرۆڤدۆستی ناسیۆنالیزم چییە؟
ئەوان دەیانویست ئیسلام بکەنە مۆدێرن و بیری جیاواز و “پرۆتستانت” بکەن و سەرکەوتوو نەبوون، ئێستا بەڕواڵەت نۆرەی “ناسیۆنالیزمی بیری جیاواز”ە! ئەگەر کەسێک خۆی لەسەر پێڕاوەکانی نەبێت، لەژێر ناوی خودیئینسان وئینسانیەتدا بەرگری لە مرۆڤ و ئینسانیەتدا دەکات. پێویست بەم ئەڵقەی ناوەندە ناکات. کەسێک کە لەمرۆڤدۆستیەوە دەست پێ بکات ناگاتە هاونیشتمانی، دەگاتە هاو جۆرەکەی؛ ناگاتە ناسیۆنالیزم، بەڵکو دەگات بە ئینتەرناسیۆنالیزم. بەڕای من دامودەزگاکانی وەک دکتۆری بێ سنوور یان پارێزەری بێ سنوور زۆر لە ڕێکخراوە نەتەوەیی و نیشتمانپەروەرە ڕەنگاوڕەنگەکان نزیکترن کە بانگەشەی خزمەتکردنی هاونیشتمانییە پەرێشەکان دەکەن! بەڵام بێگومان واقیعەکە ئەوەیە کە ئەمەلە بەرزکردنەوەی کەیسی کێشەدا لەگەڵ هەڵەیەکی نەزانین ڕووبەڕوو نەبوینەتەوە.
کێشەکە لەوەدا نییە کە هەندێك کەس بەهەڵە بەهۆی خۆشەویستی بۆ مرۆڤایەتی و مافی مرۆڤەوە کوێر بوون! خاڵی دەستپێک ناسیۆنالیزمە و مەبەست و ئامانج لە بنەڕەتدا ئێران و ئێرانیبوونە. ڕێزگرتن لە کورش ڕێزگرتن لە خۆبەخشی و خێرخوازی نییە، بەڵکو دروستکردنی تۆمارێکی نەتەوەیی-نیشتمانپەروەری و مێژوویییە بۆ ئەو گەلەی کە چەندین سەدە لەژێر چەقۆی پاشا و ئیمپراتۆرەکاندا کێشراون. ئەمە بەشێکە لە هەوڵی ناسیۆنالیستەکان بۆ ئەوەی هەموو خەڵک، فەرمانڕەوا، مەحکوم، ستەمکار، ستەم لیکراو، سەرکوتکەرو، سەرکوتلکراو، یەکگرتو و یەکسان و بەیەک ئاراستەدا لەژێر

ناونیشانی “نەتەوەی سەربەرز” دەربکەون هەر وەک وتم بەرژەوەندی کەمینەیەکی مفتەخۆری دەسەڵاتدار لە جێگەی بەرژەوەندییەکانی هەموو کۆمەڵگا دابنێن. بەکارهێنانی راستەقینەی تیۆری زانستی کۆرش وەک باوکی مافی مرۆڤ، تەنانەت ئەگەر نیەتێکی باشیش لە پشت ئەم بیرۆکەیە هەبێت، جگە لەمە هیچی تر نییە!

سیاوەش شەهابی: یەکێک لەو تاکتیکانەی کە کۆماری ئیسلامی لە وروژاندنی هەستی نەتەوەپەرستیدا بەکاری هێناوە، باس لە پێشکەوتنی پیشەسازی و تەکنەلۆژیای ناوخۆیی بووە و ئەمە وابەستەی بێگانە نین. ناسیۆنالیستەکان نزیکەی هەمان هەڵوێست دووبارە دەکەنەوە. ڕای ئێوە چییە لەسەر ئەم پیشەسازی و تەکنەلۆجیایە نیشتمانییە و وابەستەنەبوون بە وڵاتانی دیکە؟ لە بنەڕەتدا، لە جیهانێکدا کە بەرەو جیهانگیری هەنگاو دەنێت، تا چەند ئەم جۆرە لێدوانە ڕاستن و ناتوانێت حکومەتێک وابەستەی وڵاتانی دیکە نەبێت، وەک ئەوەی دەڵێت؟

حەمید تەقوایی: لە دنیای ئەمڕۆدا تەکنەلۆجیا لە هیچ وڵاتێکدا ناوخۆیی نییە، نە پرۆسەی بەرهەمهێنان، تەنانەت پرۆسەی سووڕانەوە و کەڵەکەبوونی سەرمایە. تەنانەت کۆماری ئیسلامیش لەوە تێگەیشتووە کە بە شکاندنی ئەو بنبەست و قەیرانە ئابوورییەی کە مامەڵەی لەگەڵدا دەکرد و لە ئاستێکی ئاساییدا دەست بە چەرخی بەرهەمهێنان بکات، دەبێ مۆدێلی نێودەوڵەتیی بانکی نێودەوڵەتی جێبەجێ بکات. پلانی نەشتەرگەری ئابووری ئەحمەدی نژاد لەسەر ئەوە دامەزراوە. بەڵام کۆماری ئیسلامی و چینی دەسەڵاتدار بەگشتی بە هەر شێوەیەك ئابووری خۆی دەسووڕێنێتەوە، لە ڕوانگەی کرێکاران و کۆی جەماوەری بێبەشەوە پێیان بە خوار هێڵی هەژارییەوە ناوە (واتە بەپێی ئاماری خودی حکومەت، زیاتر . لە سەدا هەشتای خەڵکی ئێران)، گرنگ نییە کە و بە چ جۆرە تەکنەلۆژیایەک.ومتمانەی لە کام بانک لە ئێران یان جیهان بە سەرمایەی قەرزەوە دەچەوسێنێتەوە، کرێکاران و جەماوەری خەڵکی بێبەش دەیانەوێت ئەم هەژاری و نەهامەتی و بێکاری و چەوسانەوەیان بەتەواوەتی کۆتای بێت. لە جیهانی ئەمڕۆدا بە ئابووری سەربەخۆ مومکین نییە، بەڵام ئەگەر بکرایە، جگە لە چەوساندنەوەی زیاتر و نادادپەروەرییەکی توندتر و دڕندانەتر هیچ مانایەکی دیکەی بۆ کرێکار نەدەبوو. ئەو سەرمایەیەی کە دەیەوێت لە ئێران- و لە هەموو وڵاتێکی جیهاندا- تەنیا بە پشت بەستن بە سەرچاوە ناوخۆییەکانی خۆی بەرهەم بهێنێت و کەڵەکە بکات، دەبێت لە پێت لەگەردنی کرێکاران توندتر بکات و ئەم “بەرهەمهێنانی نەتەوەیی سەربەخۆیە” ئەگەر بتوانرێت، هیچ سوودێکی بۆ کرێکاران و زەحمەتکێشان نییە.

سیاوەش شەهابی: لێرەدا دەمەوێت دوو پرسیار بکەم کە لە گفتوگۆیەکدا وروژێنران. فاکتەری یەکگرتنەوەی نەتەوەیەک (کە لە نەتەوە و مەیلی جیاوازی ئایینی و سیاسی پێکهاتووە) لە چوارچێوەی سنوورە تایبەتەکانی وڵاتێکدا دەتوانێت چی بێت؟ ئەگەر نیشتیمانپەرستی و نیشتمانپەروەری نەبێت، ئەوا ئەو فاکتەرە پاڵنەرە چییە کە پاڵنەرەکە بۆ بەرگریکردن خەڵک لەخۆی لە دۆخە مەترسیدارەکانی وەک دەستدرێژی و شەڕانگێزی وڵاتێکی بیانیدا؟

حەمید تەقوایی: پێش هەموو شتێک دەبێ بگوترێ لە مەقولاتی وەک یەکڕیزی نەتەوەیی و یەکێتی نەتەوەیی، ڕاستی و واقیعێک لە ئارادا نییە. ئەمانە ئەو چەمکانەن کە چینی دەسەڵاتدار دروستیان کردووە بۆ پەردەپۆشکردنی ئەو جیاوازی و هەڵاواردنە گەورە ئابووری و سیاسی و کۆمەڵایەتییەی کە لە هەموو کۆمەڵگاکاندا لە نێوان سەرمایەدار و کرێکاردا هەیە و لە ئاستێکی گەورەتردا لە نێوان کەمایەتی دەسەڵاتداری ئیمتیازدار و جەماوەری گەورەی خەڵکەکەدا. چ جۆرە یەکڕیزییەک لە نێوان کەسانی وەک ڕەفسەنجانی و مەحسولی و خامنەیی و ئایەتوڵڵا ملیاردێرەکانی تردا هەیە لەگەڵ کرێکارێک کە تا نان پەیدا دەکات ئاوی نیە ١/٣ی هێڵی هەژارییەکەش موچەکەی خۆی شەش مانگ شەش مانگیش نادات ئەبێت چ یەکێتییەک دەتوانێت لەم نێوەدا بونی هەبێت؟ یان لە نێوان ئەو کرێکارە ئەمریکییەی کانەکان کە هەفتەی ڕابردوو لە ژێر داروپەردوودا لە ڤێرجینیا نەژرابون لەگەڵ کەسانی وەک ڕۆکفێلەر و فۆرد و بیل گەیتسدا؟

بەپێی ئامارە فەرمییەکانی کۆمەڵگەی ئەمریکی، لە سەدا ٩٠ی سەروەت و سامانی ئەو کۆمەڵگایە لە دەستی ١%ی خەڵکدایە. ئەمەش یەک لە سەدی سەرمایەدارە فرە ملیاردێرەکانە کە پێشتر هەمان لە سەدا ٩٠ی سامانی ئەفسانەییان کەڵەکە کردووە. خەسڵەتی کۆمەڵگای ئەمریکی ئەم دابەشکاری و جیاکارییە گەورەیە، نەک یەکڕیزی و یەکڕیزی نەتەوەیی ئەم دوو جەمسەرە کۆمەڵایەتییە دژبەیەک. لە هەموو وڵاتە سەرمایەدارەکان و لە کۆماری ئیسلامی ئێراندا ئەم دوو جەمسەرە هەژاری و سامانە ڕووبەڕووی یەک دەبنەوە. بە تایبەت لە کۆماری ئیسلامیدا ئەم جیاوازی و هەڵاواردنە گەورەیە بەربڵاوە. کەمینەیەکی کەم کە ئایەتوڵڵاکان و ئاغاکانیان سەرۆکایەتی دەکەن، بە دۆلار و یۆرۆ ملیاردێرن و زۆرینەی رەهای خەڵکیش لەگەڵ هەژاری و نەهامەتیدا خەبات دەکەن. یەکێتی نەتەوەیی درۆیەکی گەورەیە بە داپۆشینی ئەم ڕاستییە. بە ئەوەی لە سەردەمی ئاشتیدا لە ژێر ناونیشانی پیلانگێڕی لەلایەن بێگانە و دوژمنانی نەتەوەیی و دەستێوەردانی دەرەکی (ئەوەی کۆماری ئیسلامی لە دە مانگی ڕابردوودا کردی) و لە کاتی جەنگدا، کاتێک چینە دەسەڵاتدارەکانی وڵاتان بە

مسۆگەرکردنی ئامانج بەرژەوەندییە سیاسی و ئابوورییەکانی خۆیان دادەنێن، بۆ هاندانی میللی و نیشتمانپەروەرانە جەماوەری خەڵکی کرێکار دەکەنە گۆشتی بەردەم تۆپ (ئەوەی لە کاتی شەڕی ئێران و عێراقدا کردیان). لایەنی تەواوکەری ئەم فریوانەی "یەکڕیزی نەتەوەیی" دوژمن داتاشینی "دەرەکی" و "بێگانەکان"ە.
خەڵکی وڵاتان لەگەڵ یەکتر دوژمن نین، جەماوەری خەڵکی زەحمەتکێش لە شەڕدا نین لەگەڵ یەکتر. شەڕ و دوژمنایەتی "نەتەوەیی" لە ڕاستیدا شەڕی نێوان چینە دەسەڵاتدارەکانە (لە سەردەمی ئێمەدا سەرمایەدارەکان) بۆ دەستبەرکردنی بەرژەوەندییەکانی خۆیان. لە سەد ساڵی ڕابردوودا دوو جەنگی جیهانی و سەدان شەڕی ناوچەیی ڕوویانداوە، کە هۆکار و زەمینەیان جگە لە بەریەککەوتنی بەرژەوەندییەکانی چینی سەرمایەداری لە وڵاتانی شەڕکەردا هیچی دیکە نەبووە. پیرۆزییەکانی "نەتەوەیی و نیشتمانپەروەری" لە کاتی شەڕدا، هەروەها لە کاتی ئاشتیدا، بەرگێکە بۆ دانانی بەرژەوەندییەکانی کەمینەیەکی مفتەخۆر لە جیاتی بەرژەوەندییەکانی هەموو خەڵک.
لە کاتی ئاشتیدا لەگەڵ هەوربوونەوەی ناسیۆنالیزمدا خەڵک بە ملکەچ و گوێڕایەڵی دەهێڵنەوە، ناڕەزایەتی و خەباتی جەماوەری دژ بە حکومەت لە ژێر ناوی پیلانگێڕی بێگانەدا سەرکوت دەکەن و لە کاتی شەڕدا بە شمشاڵی ناسیۆنالیزم جەماوەر دەنێرن بۆ بەرەکان و بەکوشتیان ئەدەن بۆ دەستبەرکردنی بەرژەوەندییەکانی خۆیان. ئەمە تەواوی ئەرکی ناسیۆنالیزمە لە شەڕ و ئاشتیدا، سەبارەت بە پاڵنەرەکانی بەرگریکردن خەڵک لەخۆی لە "کاتە نالەبارەکانی وەک دەستدرێژیی وڵاتێکی بێگانە"، پێویستە بگوترێ کە کێشەی توند و بەردەوام و هەمیشەیی خەڵک، بە تایبەت لە دەسەڵاتە دیکتاتۆرەکانی وەک کۆماری ئیسلامیدا، بەرگریکردنە لە خۆ لە بەرامبەر هەژاری و بێکاری.و بێ یاسایی و زوڵم وچەوسانەوە و ستەمە لەلایەن حکومەتەوە نەک هێرشی دوژمنانی بیانی. هێزی بزوێنەری مرۆڤەکان چییە؟
بەرگریکردن لە ژیان و ئازادی و خۆشگوزەرانی و ماف و کەرامەت و بژێوی ژیانی خۆیان و هاومرۆڤەکانیان. مرۆڤەکان لە بەرامبەر دەستدرێژکاردا بەرگری لە ژیان و مافی ئینسانیان دەکەن، بەڵام ئەم هێزە دەستدرێژکارە حکومەتی "نیشتمانی" یان حکومەتی دەسەڵاتداری وڵاتێکی تربێت. مرۆڤەکان پێویستیان بە ناسیۆنالیزم و ئایین و ئەم جۆرە ئایدۆلۆژیا ژەهراوی و دابەشکەرانەیە نییە بۆ بەرگریکردن لە خۆیان. بەرگریکردن لە کەرامەتی مرۆڤ و خۆشگوزەرانی و ئازادی بەهێزترین و یەکخستنەوەترین (یەکگرتن لەسەر ئاستی جیهان و نەک تەنها یەک وڵاتدا) هێزی بزوێنەری جەماوەری خەڵکە لە دژی هەر جۆرە

چەوساندنەوە و شەڕانگێزی و ستەمکارییەک.

سیاوەش شەهابی: ئەمەی کۆمۆنیستە کرێکاریەکان تاوانبار دەکرێن بەوەی کە کاتێک باوەڕتان بە جیهان زەدی هەیە، بۆچی لە چوارچێوەی وڵاتی ئێراندا شەڕ دەکەن؟ بۆ لە وڵاتێکی دیاریکراودا لەسەر بنەمای بیری ئینتەرناسیۆنالیستی خۆت شەڕ ناکەیت. ئایا ئەم خەباتە لە چوارچێوەی ئێراندا هەمان مەسەلەی ناسیۆنالیزم نییە کە دەڵێت سەرەتا شتێک بۆ وڵاتی خۆت بکە؟ وەڵامت چییە؟

حەمید تەقوایی: لە ئاستێکی کۆمەڵایەتی و بنەڕەتیدا، بەمانایە و بەمانایەی کە بەڵێن کرێکارانی کۆمۆنیست پێیان باشترە خۆیان وڵاتی خەبات هەڵبژێرن. ئەوەندە بەمانایە کەسێک ئامۆژگاری جەماوەری کرێکارانی وڵاتێک دەکات کە بچن بۆ شوێنێکی تر شەڕ بکەن! کۆمۆنیزمی کرێکاری بزووتنەوەیەکی جیا نییە لە خەباتی ڕۆژانەی کرێکاران بۆ ڕزگارکردنی خۆیان و هەموو کۆمەڵگا لە هەژمووونی سیاسی و ئابووریی چینی سەرمایەدار. ئەگەر ئەم خەباتانە شێوەی نیشتمانیان هەبێت، ئەمە هیچ پەیوەندییەکی بە ناسیۆنالیزمەوە نییە، بەڵام بەڕوونی لەبەر ئەوەیە کە دوژمنی کرێکاران و جەماوەری خەڵك، واتە چینی سەرمایەداری، سەروەری خۆی لە شێوەی ڕێکخستووە وڵاتان و لە شێوەی حکومەتە نیشتمانییەکان، و بەرەنگاربوونەوەی زاڵبوونی ئەم چینە حەتمییە لە چوارچێوەی وڵاتدا پێکدێت و بەرەو پێشەوە دەڕوات. چینی کرێکار سەرەتا دەبێت لەڕووی سیاسییەوە لە حکومەتە بۆرژوازییەکان ڕزگاری بێت و هەر لەبەر ئەم هۆکارەش حیزبی چینی کرێکار، حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری، لەسەر ئاستی نەتەوەیی دروست دەبێت. کۆمۆنیستێک لەوانەیە لە هەر وڵاتێکدا شەڕ بکات، بەڵام چینی کرێکار و حیزبە پێشەنگەکەی ئەم بژاردەیەیان نییە. بۆرژوازی حکومەتی جیهانی نییە، حکومەتی نەتەوەیی هەیە، چینی کرێکاریش دەبێت سەرەتا مامەڵە لەگەڵ ئەم حکومەتە نەتەوەییانە بکات بۆ ئەوەی خۆی و تەواوی کۆمەڵگا ڕزگار بکات. کرێکاران دەبێ حکوومەتی ئەو وڵاتە بڕوخێنن کە تێیدا کار دەکەن و تێیدا دەژین. وە ئامانجی حیزبەکەمان جگە لەمە هیچی تر نییە.

سیاوەش شەهابی: با پرسیارێکی تری دووبارە و کۆن بکەم. ڕاتان چییە لەسەر سروودی نەتەوەیی و ئاڵای ئێران؟ سروودێک و ئاڵایەک کە لە پێشبڕکێی وەرزشی جیهانیدا دەژەنرێت و بەرز دەکرێتەوە، بۆ نموونە. ئایا لەگەڵ ئەوەدایت کە بۆ نموونە سروودی نێونەتەوەیی یان سروودی ئێرانی (بە شیعری حوسێن گەڵ گوڵبەوە) بێ کۆماری ئیسلامی ببێتە سروودی نەتەوەیی داهاتووی ئێران؟ بۆچی دەبێت وڵاتێک ئاڵا و سروودی نەتەوەیی هەبێت و بەڕای ئێوە ئەمانە چۆن دیاری بکرێن؟

حەمید تەقوایی: ئەمە کێشەمان نییە لەگەڵ سیمبول و هێماکانی وەک

ئاڵا و گۆرانی، بەڵام ئەمانە بە نیشانەی زۆرێک لە کۆمەڵگا و وڵاتە جیاوازەکانی جیهان دەزانین (لە دۆخێکدا کە زەوی بەسەر وڵاتدا دابەش دەبێت) و نەک هێمای نەتەوەیی یان نیشتمانی و ڕەگەزی. تا جیهان بەسەر وڵاتدا دابەش بێت، ئەم وڵاتانە ناو و نیشانە و هێمای تایبەت بە خۆیان دەبێت، بەڵام بە بڕوای ئێمە ئەمانە نیشانەی کۆمەڵگا مرۆییەکانن کە بەسەر وڵاتاندا دابەش بوون، نەک نەتەوەیی و نیشتیمانی و مێژوویی و هتد. بێگومان ئەمە بە بۆرژوازی (و کولتوری ناسیۆنالیستی کە حوکمڕانی کۆمەڵگاکان دەکات) وانییە. لە ئایدۆلۆژیای ناسیۆنالیستیدا سروود و ئاڵا زۆر زیاترە لە نیشانە تایبەتمەندەکانی کۆمەڵگەیەکی دیاریکراو. لە فەرهەنگی ناسیونالیزمدا سروود و ئاڵا، وەک ناوی نیشتمان، هێمای یەکێتی نەتەوەیی، شەرەفی نەتەوەیی، باڵادەستی نەتەوەیی، مێژووی نەتەوەیی و پوختەیەکن لە هەموو ئەو دەمارگیر و خورافیە نەتەوەییەی کە چینی دەسەڵاتدار بۆ پاراستنی خۆی باڵادەستی. بۆ چینی کرێکار، و جەماوەری خەڵک کە هیچ بەرژەوەندییەکیان لە ئیستغلالکردنی سەرمایەداریدا نییە، سروود و ئاڵا و هێما و ڕەمزەکانی تر دەبێ پێچەوانەی دەرکەوتنی مرۆڤایەتی و خۆبەخشی و هەمان چارەنووسی هەموو خەڵکی جیهان بێت. لە کۆمەڵگای سۆسیالیستی کە ئێمە دەمانەوێت، خەڵک ئاڵا و سروودی وڵات دیاری دەکات، منیش بە دڵنیاییەوە دەتوانم بڵێم جەماوەری خەڵکی شەریف و بەئەمەک کە هیچ بەرژەوەندییەکیان بە شەرەف و شانازیی نەتەوەیی نییە، لەسەر بنەمای پێوەرەکانی ئینسانی سروودەکە هەڵدەبژێرن و نەک ستانداردی نەتەوەیی و نیشتیمانی، دەنگ بە ئاڵای دڵخوازی خۆیان دەدەن.

۳ ئۆکتۆبەری ۲۰۲۲

ڕابەری پرچ.. سەردار جاف

پاییز کە پرچی خۆی دەڕنێ
لەچکی تۆ
بەدەم ڕەشەبای تەزەوە
بە مەندیلی ڕەش و سپی گرێدەدا
تاڵ تاڵ پرچت
دەبنە بەردی نێو لەپم و

گەواڵە هەوری ڕەش و پیس، رادەماڵێ و
حیجابی زوڵم و زۆرداری فڕێدەدا
..…… .…… .……
کاتێ کە گڵ
لە ئامێزی خۆیت دەنێ
دەبییە باران، دادەبارێی
دەبییە رابەر هەڵمەت دەبەی
دەبییە،خۆر و پرشینگ دەدەی
دەبییە سەنگەرێکی تۆکمە و دانامرکێی
دەبییە کڵپەی گڕ و ئاگر
کە شاڵاوی تۆکمەت دەبەی
.……… …… .……
بانێژەی لەچکت دەرخە
پرچە پەلکە زێڕینەکەت، بوونە هێما
بوونە شۆڕەبی وڵاتێ
بە سەر ئاو و چیمەنی سەوزی ڕێڕەوان دادێنەوە
هەر تاڵێکیان ئاڵایەکە لە ڕابوونا
گەرووی شۆڕشی ژنانە
لە هەڵمەتی پرچ بڕینا
بۆ سەر شەقام ، بۆ ژینا و ژین و ئازادی
سروودی دەمی ڕاپەڕین دەڵێنەوە
..…… ..…… ..……
بۆ هەموو کچی نیشتیمان
با پەتی سێدارە هەڵدەن
دەرگای حەوشە کڵۆم بدەن
بسکی سپی لە ناندینا بهۆننەوە
جەور و ستەم بە سەریانا ببارێنن
ئەو رەقیبە زۆردارەت لە خەرەندی هەڵدێرێکا خزاندووە
کاروانی تۆ بەڕێوەیە
شەوانە چراغی کەسکە و
رابوونی شاران هەڵدەچێ
کچە ژیناکەی سەقزم
تاران و پایتەختی دونیای هەژاندووە
.…… …… ..……

رابەری پرچ
لەرینەوەی پرچی پڕ بۆن

گڕكا نێكە
زا يەڵەى كۆر پەى ڕ□ يحا نەى تێدا كپ بوو
دەنگى ميلاد،و هاو□يان، وا ڕا يەڵەى پە□ ينـەوەن
گرمە و ڕەنگى بۆمب و دووكەڵ
نوقڵا نەى شۆڕشى نوێن
فڵچەى ناسراوى جا نـ□□كا
درۆن و رۆكێتى شەرمن
وەك حەزيا يەك لە هەناوى ها نيا ى نەخشان
با نگى ئازادى هەڵدەدا
پرشنگى ئەو ئاسۆيەمان
رەنگينـە بە جەستە و بە،خوێن

..……،..

ژوان دەگرم …. ژوانى هەقيقى و راستى
دێمە وڵات
بە بێدەنگى و بە مانگرتن
لە گەڵ رابوون و بەرخودان
شەرارەى دەنگى بوێرە
لە شەقام و توولە ڕێوە
لەوێ دەنگى خرمژنى حيـلەى ئەسپە
لێرەيش شۆڕشى ژنان و لەچك هەڵدان
……

مورِوى شينى ملوانكەكەت
پرژا بە ناو خوێن و پرچا
هەموو قژى، پرچبڕاوانى نيشتيمان
بە چارۆگەى قردێلەكەت پەنگ دراون
ژنان تەنها بوونە هێماى راپەڕين و
سەراپا وڵات گڕ درا
ڕۆح بەخشينى خۆڕايـ□، بە خوێنى تۆ بە ئازادى
تەنها پياوى عەمامەدار نۆكەرى زێڕ و دراوم
ئەڵما نيا
١٠□٢٠٢٢ □٣ □ب□٢٢□٩

سەمای گەڵاکان.. هۆنراوەی:عەلی حەمەڕەشید

پایز گـــەڵای هەندێک دار

دەوەرن دەکەونە خـــوار

هەردەڵێی سەمـــا دەکەن

دەچن خۆیان ڕادەخـــەن

دڵگیـرن وەکـــو تابلۆ

ل□ بـەر چـــاوی من و تۆ

جوانیی گـــەڵای وەریوە

دیمـــەنی وات نەدیـــوە

پێشوازی پایز دەکـــەن

بەناز خۆیان دەردەخـــەن

بە ڕەنگی گەڵا تـــەواو

سەرسام دەبن هۆش و چاو

عەریزە.. پشکۆ ناکام

....ئەی خودای گەورەتر لە گەورە ، خالقی هەرچییەک کە هەناسە ئەیا ل□ قایرۆسەوە تا حوت و فیل ، بەرپرسی هەرچییەک هەبوە و هەیە و ئەبێ..ســ□ا□ک لە ئەرزەوە بۆ خۆت و هەمـــوو هاوکـــارانی عەرشە

مەزنەکەت کە تا ئێستا نازانرێ لەکام تەبەقەی حەوت تەبەقەکەی ئاسمانە..

بەبۆنەی تێپەڕبوونی هەزار و چوارسەد بەسەر دەرکەوتنی دواپەیامبەر و دوا ئاینت هەقی خۆیەتی وەک عەبدێکی خەتابار و گلەییەکی خۆم بکەم، بە دەستوەرانن نا لە کاروبارەکانت، چونکە ئەوەی تە ئەتەوێ هەر ئەوەیە و گۆڕانەوەی بۆ نیە، تەنیا وەک سکاڵایەک و هیوام وایە غەزەب نەبارێنی بەسەرما…

هەزار و چوارسەد تێپەڕیوە و تۆ هەر بێدەنگیت، نە نوتقە نە سەنگە نە دەرکەوتنەک! لەو کاتەوە جگە لە شەڕەکانی سەدەکانی ناوەڕاست دوو جەنگی گەورەی جیهانی ڕوویاوە و مەترسی سێهەمیش هەیە، بە دەیان ملیۆن کەس تیا چوون، ووڵاتان وێران بوون، کەچی تۆ لەو بەرزاییەوە بەخەت سەیر ئەکەیت وەک چۆن کاتی خۆی قورئانت بە عەرەب نارد تا ئاقڵ بن ئەم هەموو شەڕ و شۆڕە کەسێکی وەکو "محمد"ت نەنارد یان کتێبێکی وەک قورئانت نەنارد تا ئەو خەڵکە واز لە یەکتر بێنن و وەک عەرەب ئاقڵ بن، هەرهیچ نەبێ بۆچونی خۆتت بەیان نەکردوە کەم لایەن لەسەر هەقە و کام لاش تاوانبارە؟ هەرچەنە بۆمان هەیە پرسیار بکەین کە خۆت خالقی هەمووەمانی بە هەمووەمانت ئاقڵ دروست نەکردوە تا شەڕ و شۆڕ نەبێ، خۆ ئەدەواتی دروست کردنمان هەر لای تۆ هەیە، تۆ بۆچی شەیتان فورسەتی هێنا بە و چۆن ئەدەواتەکی دروست کردنی ئینسانی دزی بێ؟ بەڕاستی خۆشی چیە سەیری دونیایەک بکەیت کە پڕ بێ لە کوشتن و بڕین و کاول کردن؟ تۆیەک کە (ارحم الراحمین)یت، ڕەحمێ بەو عالەمە بکە..

کاتێ هەزار و چوارسەد ساڵ لەمەوپێش ئاینێک و پەیامبەرێکی ترت نارد بۆ ئەوەی دونیا چاک بێ و گوایا لە کافر و مولحید و غەیرە دینیەکان پاک بێتەوە، لە باتی ئەوە ئەوانەی بەوایان بە ئاین و پەیامبەرەکەی هەیە هەر لە کەم بوونەوەن و کافرەکانیش سێ یەکی دونیان..! دیارە ئیشکالاتێک لە ئاین و پەیامبەرەکەت هەیە، ئەگینا نە کارەکانی تۆ و نە خەڵکی سەرئەرز بەم ڕۆژە ئەگەیشتن… بۆیە ئەمە وای ئەبینین کە پێویستمان بە پەیامبەرێکی تازە بە ئەفکاری تازەوە هەیە، ئێستا دونیا گۆڕاوە، تەنانەت ئەبێ کتێبێکی ئاینی تازەکەش بنێری، کە نەکە بە هەزار و چوارسەد ساڵ لەمەوپێش نووسراوە، لەو ماوە زۆرەیا هەزاران گۆڕانکاری ڕووی یاوە کە ئەبێ حسابی بۆ بکرێت، دەربارەی پەیامبەر وکتێبە تازەکەت چۆن سەربجەکی برایانەم هەیە لوتف بفەرموو بە نەزەری ئیعتیبار وەری بگرن :

@ ڕەچاوی ئەوە بکەیت کە پەیامبەرە تازەکەت هیچ نەبێ شەهادەی ئامادیی هەبێ چونکە ئێستا ز□ر□ب□ی زۆری خەڵک خوێنەوارن و لە دونیا تێئەگەن و باک گراوندی گۆڕانکاررییەکانی ژیان و دونیا ئەزانن و بۆ ئەوەی ئەو بتوانێ بەرگری لە پەیامەکەی تۆ بکا و توانای گفت و گۆی هەبێ و هەر تێکەوت پەنا بۆ شمشێرەکەی"کە رەنگە ئێستا دەمانچە بێ" نەبا ، دوا پەیامبەرت نەخوێنەوار بوو بە زۆری تۆ فێری خوێنەوە و نووسین بوو(هەرچەنە کەس دێڕێکی نەبینیوە)، پەیامبەری نەخوێنەوار بەرامبەر ئەو هەموو کافرە خوێنەوارا نە هیچی پێ ناکرێ ،

@ با پەیامبەرە تازەکەت سێ چوار زمان بزانێ تا لەسەفەر و کۆنگرە و کۆنفرانسەکانی پەکی نەکەوێ و هەر بۆ ناو و شکۆی تۆ جوان نیە پەیامبەرێکت موتەرجیمی هەبێ،،

@ زۆر قسەکردن لەسەر سێکس و ناوگەڵ و بە سوک سەیرکردنی ئافرەت لە لایەن پەیامبەرەکەتەوە بە زەرەری پەیامەکەی تۆ ئەگەڕێتەوە چونکە کەسی لەوجۆرە بە پێ ی عیلمی سایکۆلۆجی"کە هەزار و چوارسەد ساڵ لەمەوپێش نەبوە" بە حەشەری و نەخۆش و زیانبەخشی خێزان و کۆمەڵگا دائەنرێ

@ ئاشنایەتی لەگەڵ عیلم بە هەموو بەشەکانییەوە یارمەتی پەیامبەرەکەت ئەیا لە نزیک بونەوە لە خەڵک بە تایبەتی پەیام و هەڵگرەکەی دواجارت لەگەڵ عیلما وەک دۆ و دۆشاو وابوون…

@نوێنەرایەتی کردنی ئینسانیەت مەرجێکی سەرەکی سەرکەوتن و زوو بڵاوبوونەوەی هەموو پەیامێک ، نا بێ پەیامبەرە تازەکەت ڕەگەزپەرست بێ بە ناو و بۆ یەک نەتەوە قسە بکا ، خەڵک "هیتلەر" ی لەبیر نەچۆتەوە..

دەربارەی کتێبە تازەکەشت:

@ هەوڵ بە بە چەن زمانێک و لە یەک کاتا چاپ و بڵاوبکرێتەوە ، تا هەرکەس و لایەک بەئارەزووی خۆی و چۆن بۆ پەرژەوەندی سیاسی خۆی گونجاو بوو وا شی نەکاتەوە وەک ئێستا چەن گروپێک خۆیان بە میراتگری نەزانن کە لە ناوەڕکا هەموویان یەک سەرچاوەیان هەیە..

@ کەمتر ئیشارەت بە کوشتن و و بڕین و توند و تیژی و تۆڵە و ڕق و بوغز بات ، باس لە خۆشەویستی و یەکتر قبوڵ کردن و ئیحساسە ئینسانیەکان بکات، ئەکرێ ئایەتێکی بە ناوی"ڤەڵانتاین" تیابێ بۆ سەلماننی پەیامی خۆشەویستی تۆ بۆ بەشەرییەت……..

@ ترسانن و تۆقاننی خەڵک هەر لە منالیەوە بە ئاگر و جەهەنەم و دەیان میتودی تری دژە ئینسانی و ئیرهابی و جەللادیی کەمەرگاییەک ئەهەنەتەکایەوە کە خەڵک لە ترسا دوات بکەوێ و عیبادەتت بکا کە دواجار لە ووشیاربوونەوەیا باجەکەی زۆر گەورە ئەبێ ، بەواش ناکەم تۆ کە عەرشەکی ئەبەدیت هەیە حەز بەو باجە بکەیت..

@ئەمڕۆ لە سەرتاسەری دونیا ئەزمەی مەسکەن و نیشتەجێبوون هەیە ، بەڵکو وەک کتێب و دوا شەریعەتەکەت دەڵێ نەیا بە حەڵاڵ کردنی نۆ جار ژن هێنان چونکە ئەو هەموو ژن و منالە ئەزمەی مەسکەن قوڵ و سەختر ئەکا ، ئەوەندەی من بزانم تۆش هیچ کۆمپانیایەکی مەسکەن دروست کردنت نیە تا بیبەخشیتەوە بەسەر لایەنگران و پەیڕەوانی ئایینە تازەکەت..

@ لە دونیای ئەمڕۆیا ئارایشت کردن و خۆجوان کردن گرنگی یان پێ جل و بەرگ وەک پیشەسازییەکی لێ هاتوە و بە ملیۆنەها خەڵکی لەسەر ئەژی ، جا جگە لە مەسەلە ئینسانیەکەی ، گەر ئا بەڕەقە لەسەر ژنان لابەیت ومەسەلەی حیجاب و بەزۆر خۆ داپۆشین لە کتێب و ئاینە تازەکەت لابەیت ئەو هەموو خەڵکەی لەو بوارەیا کار ئەکەن بێ کار نابن و مەترسییەکانی بێ کاریش نایەتە کایەوە ڕەنگە بەهەزاران کەس کە لەسەر مەسەلەی ئازادی ژن لە بەیار یان لەسەر بونیەت و شێوەی خۆی لە تەوە دوورن نزیکایەتییەک لە نەوانتانا دروست ببێ و بیر لە لایەن گیریی کردنی ئاینە تازەکەت بکەن..

@ تەنیا تەنها سڕینی زمان و دەقەکانی کتێبە تازەکەت نەبێ ، لێبوردنەکی گشتی و دیالۆگ لەگەڵ ئەوانەی لە دوا کتێبا بە مولحید ناویان ئەبەیت ، سەرئەنجامەکی سوود بەخشی ئەبێ و بە یەکەم جار لەگەڵ نەیارەکانتا هەست ئەکەیت پێش بەیار یان دیالۆگ مەترسی ناکەمکی و هەز دوور ئەخاتەوە و هاتنەکایەی دیکتاتۆریەت لاواز ئەکات...

@ لایەنگرانی هەزار و چوارسەدساڵەی پیش ئەستای تۆ ، بە ناوی تۆ و بە مەرامی خۆیان قەتڵوعامی خەڵکیان ئەکرد ، ئەو کات تەنیا حوشتر و شمشێر و ئەنفال کردنیان هەبوو ، ئەمڕۆ چەک و سیستەمی شەڕ گۆڕاوە ، چەکی نەوەوی و زەهری و بایۆلۆجی لە ئارایایە ، ئامۆژگاری کردنی لایەنگرانی ئاینە تازەکەت بکە کە پەنا بۆ چەک نەبەن ، ئێستا ئەوکاتەی جەزیرەی عەرەبی نیە ، شەڕی نەووەی دونیا خاپور ئەکا . عەرشەکەی تۆش لەوێ ی پارێزراو نابێ ، جا بۆ ئەوەی تۆش هەر لە گەورە گەورەتر بمێنیتەوە شەڕ بە ناوی تۆوە مەقەڕەکەیە و پریشکی حەوت

تەبەقەکە ئەبەدە...

....هەر بۆ تاقی کردنەوەی ئەوانەی ئامادەن لە پێناوی تۆیا خۆیان بە کوشت ئەدەن و لەم هەزار و چوارسەد ساڵەیا هەرچی دژە ئینسانیەت هەیە قسوریان لێ نەکردوە ، وەک خۆشیان ئەڵێن بە گێیشتن بە بەهەشت سەلە هیچ ناکانەوە ، لە یادکردنەوەی ئەم هەزار و چوارسەد ساڵە لای خۆتەوە بەیارەک دەر بکە و بەڵێ :هەر شەوەک و بە هەر حەریەک پێنجا لیرەی سعودی و بە هەر قاپە شەرابی بەهەشت دە لیرە وەرئەگیرێت و ئەچێتە قاسەی عەرشەوە ، بزانە چەن کەس لە لایەن گیریی کردنی ئاینەکەت ئەمێنێتەوە...

زۆرم حەز ئەکرد بە جۆرێکی ڕاستە و خۆ ئەم سەرنجانەم بخستایەتە ڕوو ، بەڵام لەبەر دیار نەبوونی شوێنی تۆ ، پێنام بردە بەر عەریزە.،...

تێبینی : فیکرەی ئەم نووسینە ، نووسینەکی شاعیری ناوداری عەرەب"ئەدۆنیس"ە کە لە پەیجی خۆی """"بڵاوی کردۆتەوە..